

POSTARINA PLACENA U GOTOVOM

Cronaca

HRVATSKI PLANINAR

God. XXXVI.

Ožujak 1940.

Broj 3.

Izdaje Hrvatsko planinarsko društvo, Zagreb

CERTO KAMERE

ZA SVE I SVAKOGA

Osvjedočite se bezobveznim pregledom kod stručne tvrtke

GRIESBACH I KNAUS FOTO VELETRGOVINA

ZAGREB, Jurisićeva ul. 1.

Zatražite besplatni veliki cjenik foto-aparata i pribora.

Planinari sa iskaznicom 10% popusta.

CONTINENTAL

Pisači i računski strojevi raznih
modela su vodeća kvalitetna i
renomirana svjetska marka.

AMERICAN

KONDOR

COMPANY

TEL. 35-05. — ZAGREB — ILICA 18.

PLANINARI !

Kupujte sve Vaše planinarske i turističke potrebštine kod tt.

JESENSKY - TURK

JURIŠIĆEVA UL. 1.

jer je roba najbolja, cijene jeftine, solidna podpora.

SKI ODIJELA OD DIN 280.— DALJE!

Pošaljite što prije

preplatu za

»Hrvatski planinar«

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA — ZEITSCHRIFT DES
KROATISCHEN ALPENVEREINS — REVUE DU CLUB ALPIN CROATE —
JOURNAL OF THE CROATIAN ALPINE CLUB

IZDAVAČ I UPRAVA — HERAUSGEBER UND VERWALTUNG — EDITEUR ET
ADMINISTRATION — PUBLISHER AND ADMINISTRATION: HRVATSKO PLA-
NINARSKO DRUŠTVO, ZAGREB, VARŠAVSKA 2a, TEL. 65-01

UREDNIK — SCHRIFTLEITER — REDACTEUR — EDITOR: IVAN RENGJEV,
ZAGREB, KRIŽANIĆEVA UL. 4a.

God. XXXVI.

Ožujak 1940.

Br. 3.

DRUŠTVENE VIJESTI

POZIV NA 66. REDOV. SKUPŠTINU SREDIŠNJE UPRAVE H. P. D.

U smislu društvenih pravila a na osnovu članka XII. točka A., sazivam 66. redovnu skupštinu Središnje uprave za dane 18. i 19. svibnja 1940. godine sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika
2. Izbor dvojice ovjerovitelja zapisnika i izbor dvojice skrutatora te izbor verifikacionog odbora.
3. Izbor članova pojedinih sekcija koje će raspravljati o radu Središnje uprave i cijelokupnog društva u pojedinim granama društvenog rada.
4. Izvještaj tajnika.
5. Izvještaj blagajnika.
6. Izvještaj nadzornog odbora.
7. Rasprava o ovim izvještajima i posjedima apsolutorijski.
8. Prijedlozi Središnje uprave Matice i Podružnica.
9. Eventualna promjena i dopuna društvenih pravila.

10. Određenje proračuna.
11. Izbor Središnje uprave i
12. Eventualija.

Na glavnoj skupštini raspravljat će se samo o onim prijedlozima koji su Središnjoj upravi podneseni barem 8 dana prije zasjedanja skupštine. Glavna godišnja skupština ovlaštena je stvarati pravoviljane zaključke, ako je po prisutnim izaslanicima zastupana nadpolovična većina sveukupnog članstva Hrvatskog planinarskog društva.

Ako u određeno vrijeme nije sakupljen dovoljan broj izaslanika, održat će se skupština jedan sat kasnije bez obzira na broj prisutnih izaslanika.

Skupština se otvara dne 18. V. u 5 sati poslije podne u društvenim prostorijama, Varšavska ul. 2a. i nastavlja 19. V. u 9 sati prije podne u »Tomislavovom domu«

U Zagrebu, dne 26. veljače 1940.

Predsjednik u z.
Podpredsjednik:
Dr. Šuklje.

POKUĆTVO »KRULJAC«

H.P.D.

nare

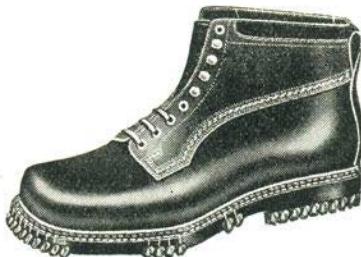
Podružnice

Zabava H. P. D., podružnice »Psunj« u Pakracu. »Slogom rastu male stvari. Na tu narodnu poslovicu mnogo su mislili ovih dana naši planinari nakon svoje uspjele priredbe, koja se održala dne 6. veljače u velikoj dvorani »Hrvatskog doma« u Pakracu. Doista uz ljubav, koju članovi goje prema svom društvu H. P. D. »Psunj« tek složnim radom moglo se postići tako velik moralni i materijalni uspjeh. Jer zbilja, još će dugo pričati mnogobrojni posjetioc o planinarskoj zabavi, koja se održala pod devizom »Televizija u Pakracu« (koliko nam je poznato, već stižu ponude za gostovanje u većim mjestima okoline).

Interesantna je i duhovita ideja gosp. Mr. Martinellija, koja je na sceni izvrsno uspjela pod režijem gosp. Marka Kohna. Tako su posjetioc imali prilike da vide isječak života iz Rusije, Mađarske, Španije, Njemačke, Hawaya, Francuske, Japana, Splita i svog rođenog Pakraca. Vrlo lijepo umjetničke dekoracije, koje su dočaravale pejsaže gotovo sa čitave zemaljske kugle, izradio je Mr. Martinelli.

Sve izvadače, koji su sudjelovali kod »televizijskog prenosa«, treba pohvaliti od protagonistice gde Zlate Stahuljak sve do malog Brace Svobode, koji je imao najmanju ulogu, da baca papirnate kuglice u nos »pakračkom bubenjaru Mišku«. Osim navedenih to su: gg. Crnolatac, Moguš, Delmaschio, Stvrteczky Erb, Štetić, Radl, Kordić, Scheibengraf, te gde Wilder i Rakičević i bezimeni elegantni konferencijeri, što su okretali gumbe čudotvornog aparata.

Ipak treba posebno istaći gđu Zlatu Stahuljak, što je svojim šarmom, umjetničkom glumom i pjevanjem pružila veliki užitak posjetiocima zabave. Kao Madame Butterfly, arijom: Jednog lijepog

Najveći izbor planinarskih, športskih i ostalih cipela vodi trgovina **MACAN**-cipela

FRKOVIĆ I DRUG

Zagreb, Ilica 24. — Telefon 55-14.

dana, kad vidiš nasred mora — izmamila je publici prave suze, a svidjela se je i kao Ruskinja Lidočka pjevajući poznatu Grečanjinovu uspavanku: Spi, malutka moj.

Da je glazbeni dio programa bio na visini, zasluga je gosp. Dr. Ive Stahuljaka.

Prvi »televizijski prenos« uspio je dakle apsolutno, pa neka zaslužni predsjednik Mr. Svoboda i njegov vrijedni i požrtvovni odbor te ostali saradnici i nadalje rade na procвату planinarstva u ovom dijelu Slavonije i na upoznavanju našeg romantičnog Psunja — a, last not least, na podizanju umjetničkog nivoa društvenih priredbi u Pakracu.

RAZNE VIJESTI

Dodatak uz članak »Rhododendron na Velebitu«. — Kad sam već predao rukopis svoga članka uredništvu za 2. broj, izšao je 1. broj »Hrvatskog planinara« s članakom dra Marka Tomičića: »Da li su velebitske kote 1758 i 1741 na specijalnoj karti označene ispravnim nazivom i visinom?« Žao mi je, da se na taj stvarni članak, pisan odličnim poznavanjem predmeta, nisam već i prije mogao osvrnuti.

Foto: B. Felčar

ČVRSNICA PLANINA: POGLED NA PRENJ PLANINU SA JANJIČAK VRELA

Foto: B. Felčar

ČVRSNICA PLANINA: TEŽOVNICA — U POZADINI VELEŽ PLANINA

Skijaško krstarenje na Čvrsnici planini

Josip Sigmund (Sarajevo)

Među bosansko-hercegovačkim planinama razbacano je mnogo usamljenih masiva, u kojima već prvi snjegovi rane jeseni zaspu sve klance i prilaze. Težak je i mučan tada prilaz na njihovo plećato grebenje. Proplanci su zaobljeni debelim slojevima snijega, stijene i lice sputane su ledenim pokrovom, doline i klanci zatrpani su silnim naslagama, a prijevoji su zbijeni i zaoštreni debelim i visokim strehama i napusima. Planina počinje da samotuje skrivajući čak i svoje oštrace u gustoj masi sniježnih oblaka. Slažu se i talože na njoj slojevi snijega sve više i jače dosegнуvši količine, preko kojih nema pristupa iz predgorja i dolina. Planina tone u stanje, u kome se odvija život prirode studen, opor, a ipak tako skladan i lijep.

Tu, dakle, gdje je priroda toliko divlja i lijepa, gdje svaka zasniježena i u led sputana stijena kao da umije pričati drevne priče o veličini ljepote, a i o surovosti života u ovoj ledenoj pustoši, tu se odvija život, za kojim se u dolini toliko čezne i priželjuje. Život je to pun grube stvarnosti, u kome caruje snaga, otpornost, ustrajnost i odricanje. Taj realni primitivizam, s kojim se u takovim gorama srećemo, a i ona upornost divljine, s kojom se te gore odvajaju od dolina, jesu brane, zbog kojih su zimi malo ili gotovo nikako posjećivane. Da, — zakutci su to, u koje se zimi ne dolazi tako često, a ima ih — kao i tamo negdje u Tibetu ili Kavkazu, — kamo još nije stupila ljudska noga, a i gdje još nikada nije skija zaparala svoj vijugavi trag.

Takva je eto pojava i masiv Čvrsnice planine, te najviše i najprostranije planine banovine Hrvatske. Divlji su i nepristupačni njezini vrhunci, vratolomni su joj obronci, kojima se ona ruši u predgorje, ali je zato za skijanje idealan i nenadmašan teren baš taj kraj, koji su između sebe uklijestili ti divlji i narezuckani vrhunci. Široki su vidici na tom prostranstvu planinske krajine. Njezin nam zatalasani i naborani teren izdašno pruža mogućnosti, da u jednom zanosnom krstarenju upoznamo svu draž i ljepote planinarskog skijanja. I baš radi toga, što nas skijaški trag odvodi, da možemo na krstarenju tom divljom krajinom uživati sve osebujnosti zimskih draži ove visoke planine, te radi blažene samoće, koju u njoj možemo uživati, a i one

neposrednosti, kojom utječe život prirode na nas, osjećamo i spoznajemo, da je to zaista raj prirode u bjelini. Skijaški raj — i pravi centar za skijaško planinarenje, u kome imamo zadovoljstvo, da polagano ali zato u punoj mjeri crpimo draži planinske krajine, koje nam sam skijaški trag nesvijesno sa sobom donosi.

Skijaški trag u nepoznate krajeve ugodan je i snažan poziv za svakoga skijaša planinara, i baš Čvrsnica planina pruža u tom pogledu široke mogućnosti za zadovoljenje. Vrlo malen je broj onih, koji su na njoj proboravili na skijaškom krstarenju par dana, jer su uslovi za to bili pretjerano teški; ali sada, kako dom H. P. D. »Bjelašnice« pod Velikim Vilincem pruža ugodno boravište, njihov broj po-

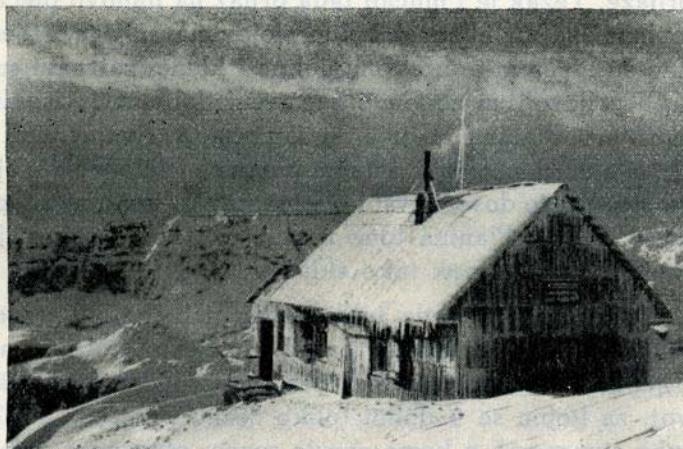

Foto: J. Sigmund

Čvrsnica planina: Planinarska kuća pod Vel. Vilincem (1961 m).

stajat će iz godine u godinu sve veći. Ovaj kraj ima budućnost. U njemu će se ukrštavati skijaški tragovi u jednakoj mjeri i domorodaca i inostranaca. Svaki od njih naći će svoje specifično zadovoljstvo, pa makar on bio i najizbirljiviji u svojim zahtjevima. Svakome od njih bez razlike čvrsničko će gorje izdašno pružiti svu svoju krasotu na uživanje i to na tako uvjerljiv način, da će biti nesamo iznenadeni nego čak i oduševljeni, a vjerojatno i osvojeni ovom planinom. Pronosit će ih tempo kristijanija i spustova preko velikočvrsničke visoravni, pa će mnogi i brojni od njih uskl knuti na dnu kakove dubodoline: Zaista ovakovih spustova i vožnje nisam još doživio, a niti čuo da mogu postojati!

I zaista nšta ljepše i ugodnije ne može poželjeti pasionirani skijaš planinar, nego da provuče skijaški trag čak tamo do dubodolina preko mnogobrojnih uvala sa strmim obroncima, uskim prijevojima i dugačkim udolicama. Tu će on naći oduška svom davno

priželjkivanom nagonu za krstarenjem po visokoj planini. Tamo će on naći ostvarenje svojih nastojanja i svoje nostalгије za planinom. Da, gore, tamo na zasniježenim poljanama moći će upoznati u punoj mjeri zov planine, — čeznuljivi zov onih prozračnih visina, u kojima britki ljubičasti zrak odsijeva od planinskih snjegova, šušti i bliješti na poseban način.

Čvrsnicu planinu poznaće mali broj naših ljudi, za pretežan broj njih je ona još uvijek nepoznanica. Svi oni znaju, da tamo negdje na jugu, u kutu, što ga zatvaraju hercegovačke planine u svom visinskem usponu, Čvrsnica planina dosiže najvišu visinu od svih njih, sa svojim visom Ploče (2228 m.) Znase, da je divlja i nepristupačna.

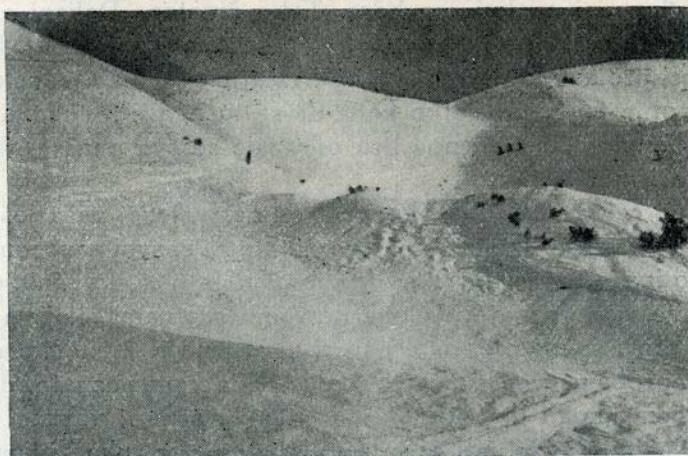

Foto: J. Sigmund

Čvrsnica planina: Obronci Vel. Vilinca

Znase, da je to raj divokoza, a zna se također, da na njoj traju žedna ljeta i duge ljute zime s velikim burama i mećavama. Znase, da je u srcu planine na proplancima, gdje caruju divljina i pustoš, sagrađen planinarski dom, do koga treba ljeti 7, a zimi 12, pa i više sati hoda, i na kraju znase, da podno planine između osamljenih glogova i bukava, gdje se sudaraju oštiri grebenovi planine s predgorjem, tamo gdje vječno vlada sivi, ljuti krš i gdje se strmoglavljuju odsječene hridine planine, ima jedan kraj, u kome se sirotinjski živi i teško zarađuje kora kruha. Poznato je, da su sela podno ove planine malobrojna, jer su uvjeti za život teški, tvrdi i surovi. Čulo se je i za jedno od njih, a to su Doljani. Napredno selo ali siromašno, kruto siromašno, gdje se kraj s krajem jedva sastavlja. Treba samo proći kroz Doljane pa vidjeti one niske i čađavim, napola istrulim krovovima pritisnute kućice, pa spoznati bijedu i siromaštvo mještana, koja ih prati od kolijevke do groba.

Marljivi su oni i radini. Žuljave su im i odrvenjele ruke, a lica izbrazdانا borama, kroz koje se kapi znoja sliježu i odlaze put žedne i nerodne zemlje. Umorni su, ne od života, koji ih tare, nego od napora, s kojim oni pribavljaju koru kruha sebi i svojima. Žilava, ustrajna, tiha ali i nejednaka se borba tu provodi. Iz dana u dan, iz godine u godinu generacija za generacijom namire svojim naslijednicima samo neimaštinu, čemer i teški mukotrpni rad, pri kome se ponajviše gladuje. Iz godine u godinu bijeda ovdje postaje sve veća i jača. Treba im pomoći, treba im olakšati gorki i čemerni život. Oni to očekuju, nadaju se, pa ne treba dozvoliti da ostanu razočarani. Među brojnima i oni pronose tradiciju hrvatskog sela i naroda s koljena na koljeno, onom upornošću naših gorštaka, koja im je svetinja, za koju ginu a i za koju se bore. Tako životare Doljani a ista je sudska bina i svih ostalih sela, koja su pod okriljem ove planine. Pričamo s njima pri prolazu kroz njihov kraj. Priča je to uvijek jednaka, puna tuge i životne tegobe. Rijetko kada da se tuže, ali iz njihova sumornog, preplanulog i napačenog lica odrazuje se sva ona tegoba, koja ih pritiše i muči.

Budući centar veleturistike banovine Hrvatske, naša još gotovo nepoznata Čvrsnica planina, ima sve odlike za razvoj naprednog alpinizma, što inače nije slučaj kod drugih planina bliže i daljnje okoline. Zar ne, nije vam poznato, da ona u svojim stijenama, kojima se ruši na visoravan i predgorje, daje najšire mogućnosti alpinistima penjačima da oprobaju svoju snagu i znanje. Nije vam poznato, da su tu brojne stijene, kojih do sada još nije niko prošao, i vrhunci, na čiji greben nije stala nogu, niti ga je zahvatila ljudska ruka. Stijene su to s visinom od preko tisuću metara, u kojima čekaju vrsne i oprobane penjače zadatci i pozivi, da riješe i najkomplikiranije probleme penjačke tehnike. Diva Grabovica sa svojim stijenama, koje se izdižu preko 1000 metara u visinu, a čija širina prelazi i kilometre, postat će uskoro stjecište internacionalnih penjača. Bit će poznata kao sjeverna stijena Triglava, Jalovec, te Dachstein, Eiger i Matterhorn u Alpama, kao i Gerlach u Karpatima, te poznate stijene Pirineja i Anda, kao i sve one ostale, koje služe kao stjecište oprobanih alpinista penjača. Treba još samo malo vremena i još jedan ili dva penjačka smjera provući kroz njezine stijene, pa će odjek klina i čekića domamiti nove i brojnije sljedbenike.

Mnogome nije poznato, da se gore u tim surim stijenama javlja najveći i najljepši runolist. Nije dalje poznato, da su kilometre dugi, ispresijecani i strmi spustovi prava škola za probu znanja tehnike skijanja. Nije još poznato, da se baš na Čvrsnici planini nađe ono spokojstvo, za kojim teži svaki skijaš planinar. Onaj nezadovoljeni i neutaženi nemir, koji ga odvodi na lutanje preko obronaka Jahorine, Bjelašnice, Treskavice, Prenja, Vranice ili Vlašića,

nalazi svoje puno zadovoljenje tek na skijaškom tragu, koji se prevlači preko čvrsničkog masiva.

Podite na Čvrsnicu za skijaškim tragom pa ćete zaista spoznati, da nema kraja diljem naše Domovine, gdje bi se moglo provesti osam nezaboravnih dana onako, kao što je to bio nedavno slučaj na Čvrsnici planini. Podite gore, u carstvo njezinih litica pa ćete zaista vidjeti, da su široke i raznolike mogućnosti proživljavanja skijaškog vrludanja po netaknutim naslagama njezinih snjegova. Opazit ćete, da je sve ono, što ste čuli i pročitali o Čvrsnici, samo blijeda slika spram onoga, što vas gore očekuje.

Pod okriljem samoće u podnožju izbrazdanih litica redaju se izlomljeni spustovi, jedan ljepši i vredniji od drugoga. Zatvoreni su i ispresjecani spustovi brojnim vrtačama i prijevojima, kroz koje treba s puno znanja i opreznosti prolaziti. Tu baš, gdje se izmjenjuju duboke sivkasto zagasite sjene planinskih vrhova s plavkasto platnastim odsjevom snijega, nalazi se a i doživljuje ona istančana i specifična ljepota planinskog kraja. Na podnožju tih vrtača obično se sudaraju dva svijeta, dvije krajnosti, surova nepristupačna stijena sa svojom izrovanom i ledom uokvirenom površinom odbija se i izdiže nad zaobljenim obroncima zatalasane visoravni. Kontrasti su to vrijedni divljenja, a skijaški trag provučen njihovim rubovima pruža niz doživljaja, koje se teško zaboravlja, a kasnije se za njima čezne i ponovno ih priželjkuge.

Osjećaj je to neopisiv — skije nam oru usku, dugu, a i vijugavu brazdu u onom harmoničnom zasnježenom planinskom prostranstvu. Njihovi vrhovi tonu u sleđenom prhkem snijegu tek toliko, da im najveći dio strši iz onih oblačića, koji se podigoše u brzini, kojom

Foto: B. Felčar

Čvrsnica planina: Sjeverni obronci Velikog Vilinca (2116 m.).

prosijecamo površinski prhki snijeg. Škriputav šum i jek zbijenog snijega sljubljuje se s fijukom vjetra, koji prouzročimo brzinom spuštanja prema dolini. Promiče nam taj šuštavi jek pokraj usiju, a silan nalet uzduha zasuzi oči režući nam svojom britkom hladnoćom nezaklonjeno lice. Vrtoglavom brzinom primičemo se dolini lomeći ovdje ondje ugodnu liniju direktnog spusta brzinskim kristijanijama. Preleti se u brzini kakav grbavi i od vjetra formirani napuh. Trenutno izbjegne se neravnost terena, a za djel.ć vremena prelomi se spust kristijanijom, jer bismo dalje i preveć velikom brzinom sjurili u dolinu.

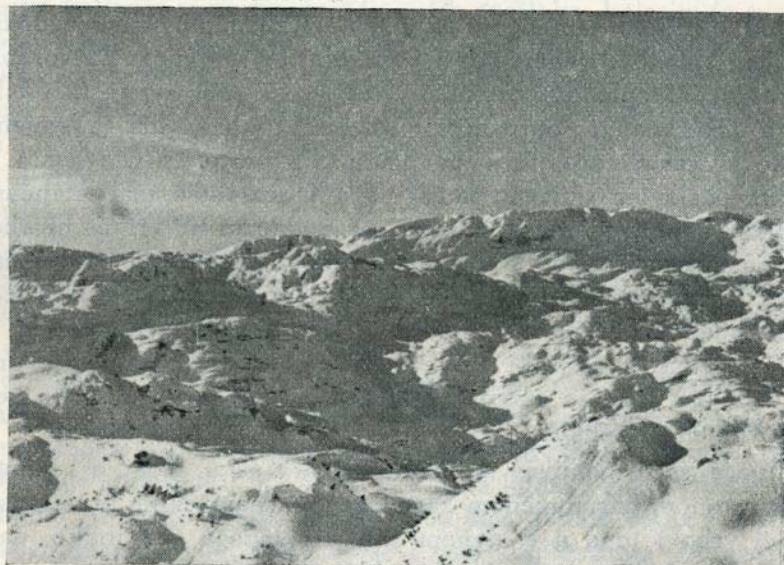

Foto: B. Felčar

Cvrsnica planina: Glavni masiv (lijevi dio).

Zagospodariti tim bijelim prostranstvom, ispreplesti ga skijaškim tragovima, a poći njima s jednog kraja na drugi, zaći i do najzabitnijih kutaka planine i ne ostaviti za sobom niti jedan njen neprijedjeni i nevideni dio, to bi bio jedan faktor impulsa, koji naš život usklađuje sa životom planine. Spoznati život prirode, koji se u zakutcima planine odvija, a koji i ovaj prozračni uzduh pronosi planinom u svim varijacijama, znači upoznati planinu i proniknuti u onu njezinu specifičnu ljepotu, kojom je obilježena krajina. Tu ljepotu ne može se predočiti, treba je proživjeti, — vidjeti, — osjetiti i — upamtititi. Treba da ona ostane duboko urezana u naše sjećanje. Treba otici gore na Čvrsnicu planinu i poći za skijaškim tragom njoj u susret, pa će se onda biti zaista zadovoljniji, sretniji i spokojniji.

Dani prolaze gore u jednom zaista nenađmašnom, divnom slijedu. Puni zadovoljstva i drugarske harmonije. Drug s drugom tu postaje bliži, jer ih vežu ista proživljavanja. Jednakom mjerom dijeli se gore svako dobro i zlo. Ne može tu biti izdvajanja, jer jednakom mjerom odmjereno je svakome od njih. Propust i nehat jednoga u jednakoj mjeri može pogoditi svakoga od njih. Na zasnježenim poljanama sloboda ličnosti izražena je u najširim granicama. Sloboda čina i djela, ali sloboda, kroz koju se tek tu i tamo propriće nepisani zakon divljine planinskog života. Zakon, kome se pojedinac rado a i

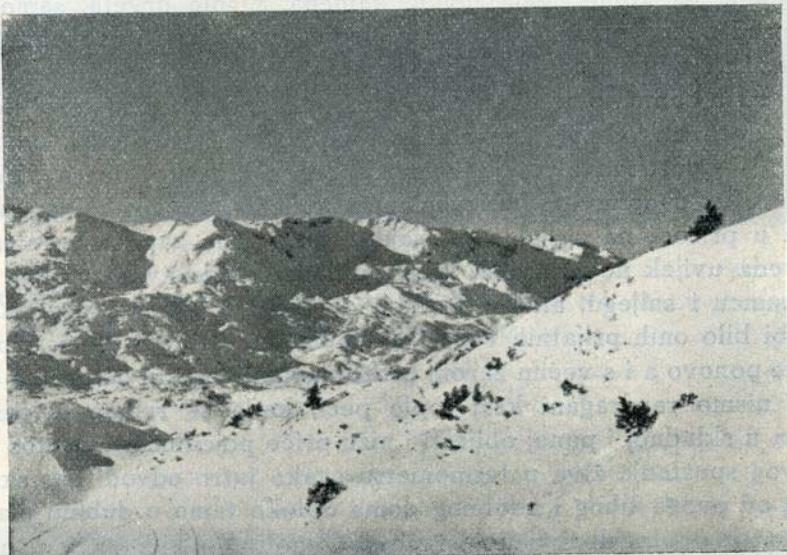

Foto: B. Felčar

Čvrsnica planina: Glavni masiv (desni dio).

nesebično podvrgava, jer je svaki svijestan, da se za njega gore život odvija u sretnijem, dražem i vrednijem drugarskom raspoloženju.

Svaki dan donosi nam nova i neslućena proživljavanja. Nema kod toga prezasićenosti a niti nagomilanosti, jer se redoslijed mijenja iz dana u dan u novim pojavama, koje odlikuje život same planine. Postajemo, istina, sve više fizički umorni, ali zato nam u još većoj mjeri postaje srce veselije a duša bogatija. Ljepota pejsaža i život divljine djeluje na nas sve većim zamahom, pa zato i onaj ustreptali žar naših osjećaja sveudilj se jače i više gomila. Promiče pokraj nas život zajednice a i krajine, sljubljuje se s našim životom, u kome ostavlja brazdu duboku i svjetlu, pa zato i značajnu. Ona će nam dolje postati još vrednija, jer će nas podsjećati na pojedinosti proživljenih časova na visovima Čvrsnice planine.

Kuća pod Velikim Vilincem na visini od 1961 m. kao kula svjetilja budno stražari nad krajinom. Na samim obroncima Velikog Vilinca (2116 m.) a povrh J a n j i ď a k v r e l a spokojno ona dominira svojom pojavom nad ovom bijelom pustoši. Sniježni smet nalonio se na nju pa izgleda, kao da će je sa sobom ponijeti naniže prema ponorima Radave. Sva je zaledena i pokrivena snijegom, koji niti vjetar s nje ne otkida. Sljubila se ona s krajinom, kojom vlada, ali joj i daje jednu nijansu blagosti. Unosi nešto smirenosti u onu nakostrušenu divljinu horizonta, preko kojega nam promiču konture zida V e l i k e i M a l e Č v r s n i c e . Strši nam tako ovaj dom iznad predjela, na kome nema nigdje kamena, nigdje drveta, samo nam se pred očima pruža jedan nepregledni niz uvala i zaobljenih prijevoja, koji odmiču tamo prema horizontu.

Tu u centru planine, u tom domu, čiji nam besprijeckorni komfor daje dostojan odmor iza vrludanja po ogromnoj Čvrsnici, odvija se život, — poseban život, u kome se odjek skijaškog traga stišava i zamire uz ugodnu toplinu rasplamsale klekovine. Svaki dan provenen u prirodi na skijama je sjajan, velik dan, zapravo praznik, a priroda uvijek nova, uvijek lijepa, uvijek veličanstvena. To je život na suncu i snijegu, ali zar bi nam on bio tako drag i ugodan, kad ne bi bilo onih prijatnih večeri, u kojima uz drhtavi plamsaj petrolejke ponovo a i s većim žarom proživljavamo minule doživljaje dana. Zar nismo razdragani kraj tople peći, kada se redaju pojedinosti dana u skladnoj i punoj obijesti i nižu priče pojedinca. Usprkos vrtoglavog spuštanja žive u termometru svako jutro odvodi nas skijaški trag od ovoga tihog i udobnog doma daleko tamo u dubinu planine, putem k novim doživljajima i novoj ljepoti. V e l i k a Č v r s n i c a , D r i n j a ď a , S l j e m e , P e š t i - b r d o daleko su tamo na horizontu pa treba zato i mnogo naizmjeničnih uspona i vrtoglavih spustova, da se do njih dođe. Temperatura je stalno oko —20 a vjetar nesmanjenom žestinom jednako iz dana u dan zviždi preko grebenova tako, da nam kuća postaje draža i milija, kada se u nju kasno navečer vratimo. Taj povratak je obično kruna ljepote, koju u danu proživjesmo, jer baš tada zadnji traci sunca na smiraju plamte na silueti stijena Velike Čvrsnice. Opojni i snažni su to trenutci, puni izražajne ljepote, pa zato je usprkos umora i ledene svježine uzduha promatramo, sve dok i posljednji zračak purpurno narančaste, ledene sunčeve ploče ne utone za vrhuncem P l o ĉ a .

Sjene se tada otežu i rastu slijevajući se jedna s drugom, iz doline Grabovice a i iz uvala ispod nas već se šulja sumrak, dok su tada vrhovi dalekih oštraca Velike i Male Čvrsnice još zapaljeni purpurno zlastastim zrakama sunca na smiraju. Dugo još tada upravljamo pogled u daleku planinsku krajinu, s koje nestaje sve više i više svjetla. Duge sjene a i prozračne maglice propliču se po visoravni sta-

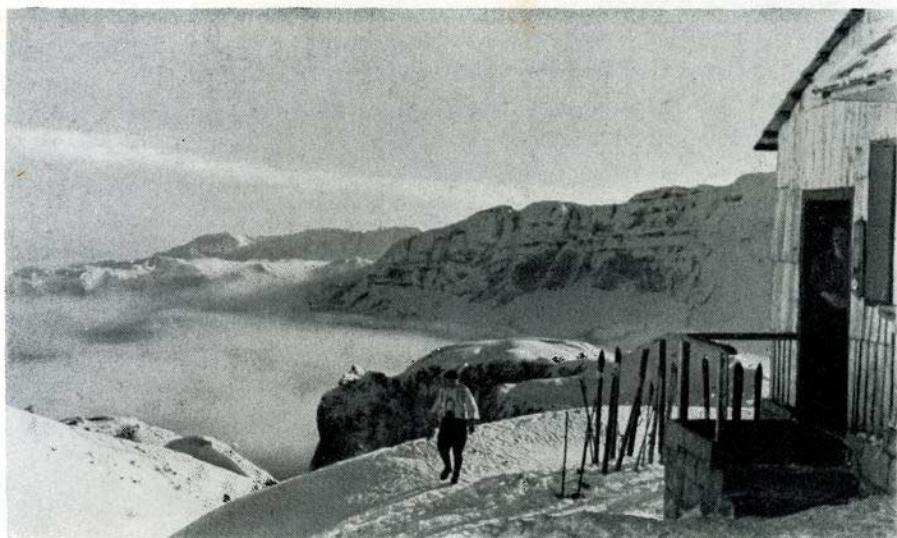

Foto: B. Felčar

ČVRSNICA PLANINA: POGLED OD KUĆE HPD-a NA MALU ČVRSNICU I CABULJU PLANINU.

Foto: B. Felčar

ČVRSNICA PLANINA: MUHARNICA — OBRONCI MALOG SLJEMENA.

pajući se sve jače i više s tamom, u koju je glavni greben planine utoruo. Tik pred smiraj sunca za šiljak Ploča još kao zadnjim trzajem prostruji krajinom trak svijetao, bridak i treperav. Valjda zadnjim svojim pozdravom tako sunce u grču te treperave i lelujave svjetlosti opominje krajinu, da je noćni mirozov na pomolu. Pa i one maglice kao da hoće grčevito da se uhvate za taj blijedi trak svjetla, sve više plaze uz suru stijenu Ploča, pa čak svojim pramenovima već vijore na Pločama, Jelenku i Pešti-brdu a i svim onim ostalim vrhovima tamo do iznad Težovnice. Pre-

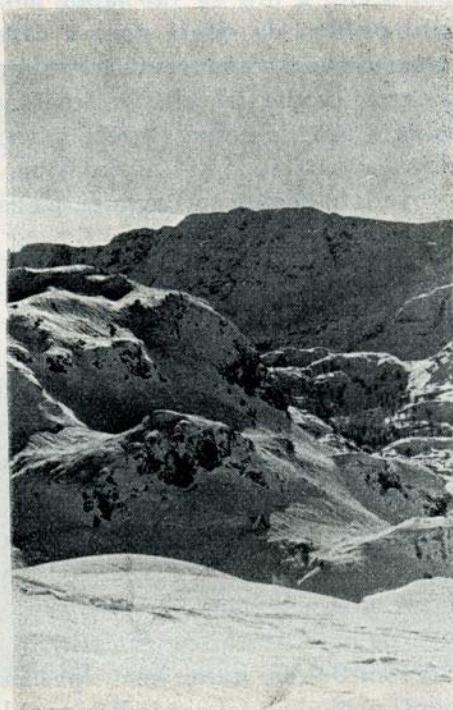

Foto: B. Felčar

Čvrsnica planina: Pešti-brdo

gone se te prozračne maglice, prosjajiva ih onaj blijedi tračak trenutak dva, da se napokon zajednički izgube u vrtoglavoj dubini nebeskog svoda.

Tako dan za danom prolazi i odmiče u nepovrat, a svaki od njih ostavlja trag i na nama. Zavolili smo Čvrsnicu planinu, — zavolili smo onu njezinu divlju i netaknuto ljepotu krajine, — zavolili smo ono skijaško planinarsko krstarenje po njezinom prostranstvu, — zavolili smo onaj život slobode i drugarstva, — zavolili smo sve to u tolikoj mjeri, da jedva čekamo ponovni povratak svega toga.

Kao i put do kuće prvoga dana što predstavlja dogodaj za sebe, tako i povratak iz doma opet je doživljaj posebnog značaja i vrijednosti. Naporan je a isprepletan strmim i zasniježenim obroncima

vrtača, mjestimično zaledenih, te kasnije kroz gусте četinjaske šume. M u h a r n i c e sve tamo do predgorja umara nas a i unosi u nas neku tugu. Razumljivu. Rastanak s Čvrsnicom i onim 8-dnevnim ugodnim planinskim životom je težak. U tijelu nam još ostaje grč zamorenih mišića, umor koji je tako drag i koji se nikada ne zaboravlja.

Svi doživljaja na skijaškom planinarenju u Čvrsnici planini sada se ugodno sjećamo u pričanju, ili ih doživljavamo u sjećanju. Čvrsnica je divna, a dani provedeni na njezinom masivu nisu uzalud potrošeni, a niti se taj napor može ikada požaliti. Nemojte propustiti prilike, da odete gore u carstvo planinske romantike, koja će vas zadovoljiti i oduševiti u svakom pogledu. J o z o K l e p i c a, planinarski vodič iz sela Doljana (zadnja pošta Jablanica) pravi je i iskreni drug, s kojim možete mirno poći gore u onu divljinu, ususret dogodajima, koji vas očekuju na skijaškom tragu. Odlučite se, da provedete odmor na Čvrsnici, pa zato: Do viđenja na Čvrsnici planini!

Radostak (1446 m)

Kap. Duro Pany (Zagreb)

Kad ulazimo parobrodom u Boku kotorsku, odmah čim parobrod zaokrene oko rta Oštrog, vidimo pred sobom ubavi gradić H e r c e g n o v i, a iznad njega golema brda, čiji su vrhovi i kod lijepog vremena često zavijeni u oblake.

Lijevi vrh je D o b r o s t i c a (1570 m), a desna dva vrhunca sačinjavaju R a d o s t a k, od kojih je desni visok 1446 metara, a lijevi, koji nazivaju i Š i l j e v i k, visok je 1450 metara.

Za planinara je najzanimljiviji desni niži vrh, jer on dominira nad čitavom Bokom kotorskom i prema tome se s njega pruža uopće najljepši pogled na taj naš jedinstveni kraj, koji zbog svojih krasota uživa svjetski glas. Samo na taj vrh izgrađen je i dosta dobar put, pa se prema tome može čitav taj izlet iz Hercegnovog obaviti bez poteškoća u jednom danu.

Radostak i Dobrostica odijeljeni su jednom usjeklinom, koja se zove V r a t l o, a kroz koji prodor prolazi put iz Ubajske planine, Donjih Krivošija te Subre i Zmajeva ždrijela k moru. Tko je jednom prolazio kroz Vratlo iz Dubova dola i ugledao najednom 1200 metara ispod sebe Hercegnovi i vanjski dio Boke kotorske, taj ne će nikada zaboraviti ovaj gotovo potresni pogled.

Sam uspon na Radostak može se započeti tek s raskrsnice nad Ž l i j e b i m a (920 m), od automobilske ceste iz Hercegnovog preko Meljina u Crkvicu, dokle ima iz Hercegnovog oko $\frac{3}{4}$ sata vožnje.

Ovom stazom traje onda uspon oko $1\frac{1}{2}$ sata. Napornije, ali mnogo ljepše je početi pješačiti već iz Hercegnovog, u kojem slučaju se prolazi odmah uzbrdo kraj stare tvrđave Fort Španjol i mesta Matkovići do Kamena pa dalje kraticom do vrela Dizdarica, gdje se odvaja nogostup u Vratlo. Od Dizdarice ide se još $\frac{1}{2}$ sata već spomenutom cestom i onda dalje navedenom stazom. Od Hercegnovog do vrha Radostaka ima prema tome oko 5 sati dobra hoda.

Već kraj samog Hercegnovog ne ćemo se moći dovoljno nadiviti krasotama bujne vegetacije, gdje kraj lovoričke i datulje vidimo hrast, oleander, kaktus, čemprese i t. d. kao u kakovom botaničkom

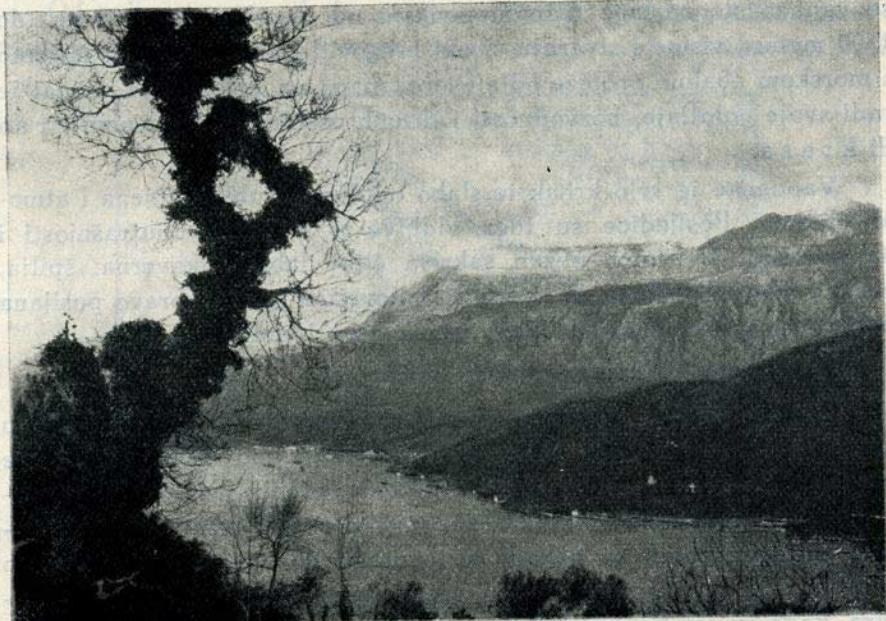

Foto: Kap. Pany
Radostak

vrtu. Potpuni zaklon od bure i obilata vlaga pogoduju toj vegetaciji, koja siže do sela Podi, a dalje se nastavlja čist kras.

Opisivati pogled na Boku kotorsku i s puta i s vrha je neizvršivi zadatak, jer ni samo oko ne može da zahvati sve ono, što nam priroda pruža. Može se tek redom navesti glavne točke. Tri četvrtine obzorja obuhvaća morska obala počevši od Korčule pa do Albanije. Preostala četvrtina obuhvaća Orjen, Bjelašnicu, Maglič, Durmitor, Prokletije i Skadarsko jezero.

Vještiji planinar krenut će na Radostak preko Zelenike i dalje dolinom Kuti preko stijena ispod sv. Nikole do naselja Žlijebi i onda

dalje već spomenutim nogostupom, a vratit će se preko Kamena. Jedino se uspon preko tih stijena ne preporučuje ljeti, kada tamo imade naročito mnogo poskoka, a djelomično je potrebno i penjanje.

Naš izlet na Radostak ne bi bio potpun, kad ne bismo u Hercegovom razgledali park Hotela Boke, gdje se uzgajaju najraznovrsnije palme, kaktusi, oleanderi i druge južne biljke.

Ponor kod Krasice

Dr. Hinko Emili (Sušak)

Cijelo je Hrvatsko primorje sastavljeno od stijena vapnenca, čije se vapnenaste naslage dižu stepenasto od morske obale skoro do 1500 metara visine i stvaraju široki bregoviti pojas, koji se paralelno s morskou obalom proteže od sjeverozapada na jugoistok a poznat je radi svoje golotinje, bezvodnosti i drugih osobina pod imenom krš ili k r a s a.

Vapnenac je vrlo krhak te slabo odolijeva zubu vremena i atmosferiljama. Posljedice su toga vidljive u njegovoj unutrašnjosti i na površini. U svojoj utrobi sakriva čitav labirint kaverna, špilja, većih i manjih podzemnih hodnika, a površina mu je upravo posijana ponorima, gudurama, vrtačama, ponikvama i dolinama.

Nas interesiraju u prvo redu ponori.

Prema jednom starijem, danas zabačenom mišljenju ponori u kršu nastali su u doba, kada se krš stvarao pod uplivom erupcije vrućih kiselih mineralnih voda. Te su vode, probijajući si put k površini otapale vapnenac pretvarajući ga u naročitu zemlju. S prestankom erupcije ostali su nekadašnji putevi tih voda ispunjeni tom zemljom. U kasnijim geološkim vremenima, osobito pri kraju tercijera, kada su ovi krajevi bili pozorište silnih poplava, meteorna voda isprala je zemlju i na taj smo način u masi kiša dobili prohodne hodnike i dimnjake, današnje ponore.

Nije isključeno, da su ponori nastali i kao posljedica savijanja i loma vapnenastih slojeva ili sklizanja i pomicanja istih među sobom. Prema tome ponori ne bi bili drugo nego pukotine u kršu.

Vjerojatnije je međutim, da je glavnu ulogu kod stvaranja ponora igrala voda. U diluvijalno doba uslijed silnih oborina sve su današnje doline i ponikve bile pretvorene u veća ili manja jezera. Vodene mase, koje nisu imale kuda da slobodno otječu, kršile su sebi put velikom snagom kroz inače mekan i krhak vapnenac, i postojeće sitne pukotine širile su se tokom vremena u hodnike, kako bi našle otok u labirint podzemnih špilja, kojima krš obiluje. Kada je kasnije na

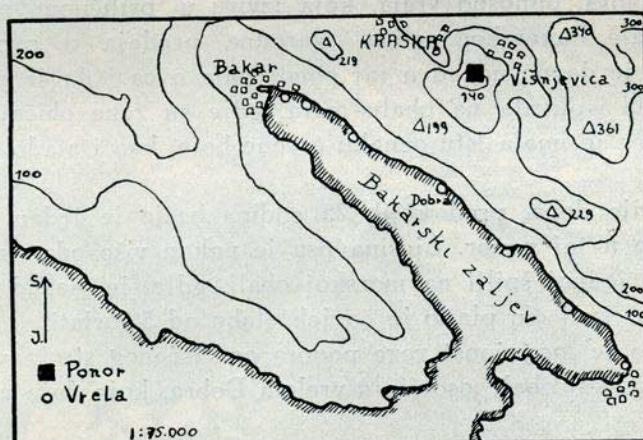
zemlji zavladala sadašnja klima, povukle su se vode i od nekadašnjih hodnika za otjecanje postali su ponori.

U red ponora, koji su nastali na taj način, vjerojatno spada i ponor kod Krasice.

Ponor se nalazi u zaleđu Bakarskog zaliva na jednom pašnjaku sred doline zaokružene bregovima. U toj dolini smjestio se zaselak Višnjevica kao skrajnji jugoistočni nastavak primorskog mesta Krasice.

Grlo ponora nalazi se po prilici na 140 metara apsolutne visine, a udaljeno je u zračnoj liniji od mora, t. j. od Bakarskog zaliva oko 1200 metara.

Od svih vapnenastih formacija najmanje odolijeva kreda korozivnom djelovanju vode i zraka, te upravo u njoj nalazimo najveći

Geografski položaj ponora

broj špilja i ponora. Pored sijaset takovih ponora u Istri i na Primorju i ponor u Krasici nalazi se u toj formaciji.

Ponori u ovim našim krajevima su vazda privlačili pažnju naroda. Crni bezdan, koji tajanstveno zja na površini zemlje, dao je povode te su nastale mnoge legende. Tako za neke ponore na pr. u Istri narod drži, da sakrivaju neizmjerno blago, za druge, da stoje u tajnoj vezi s pomoću podzemnih hodnika sa drugim krajevima. Za ovaj u Krasici postoji mišljenje, da u njemu žive dobri i zli dusi (»maličaki«) i ako se oko ponoći došuljamo do ponora, možemo promatrati njihovo izlaženje.

Najraširenije međutim je svuda na Primorju mišljenje, da su ponori bez dna. I doista ubaciš li u njih kamen, čuješ, kako pada i udara zvonko po stijenama ponora, najprije jače, zatim sve slabije, dok konačno i najslabiji zvuk, koji uho može još osjetiti, ne prijeđe

u grobnu tišinu. Čini ti se, kao da kamen i dalje pada beskonačno dugo u utrobu zemlje. Nikada ti uho ne može čuti nikakav udarac o dno. Ovu pojavu opažamo i kod razmjerno plitkog ponora, kao što je ovaj u Krasici, a potječe to od tuda, što je obično pregib ili dno ponora pokriveno zemljom i blatom, i kamen se nečujno zaustavi u tom glibu.

I za ponor u Krasici je narod ranije držao, da je bez dna. Otuda i narodni lokalni naziv tom ponoru »Prezdan« (bez dna, bezdan) ili »Jama prezdana«.

Odvajkada je običaj u Krasici, da se u ponor ubacuju strvine krupnih i sitnih domaćih životinja. Tu je pravo groblje životinja, osobito mačaka.

Već si je narod sam postavio pitanje, postoji li veza između ponora i mora, odnosno vrela, koja izviru u priličnom broju duž istočne obale Bakarskog zaliva. Narodna predaja u ovom kraju govori, da je davno nekad u taj ponor pala ovca i da je nakon nekoliko dana isplivala na obalu mora, gdje su žene običavale pratiti rublje. Ovca je imala istu oznaku crvene boje, kao i stado iz kojega je nestala.

U novije doba, pred kojih 25 godina bacio je jedan Bakranin svoje štene u taj ponor. Lješina psa je nakon više od mjesec dana isplivala u jednoj špilji na morskoj obali, gdje je nekad postojao mlin. Za taj svoj čin platio je čovjek globu od 5 forinti.

Upravo je mogućnost veze ponora onečišćenog strvinama s vrelima na morskoj obali, osobito s vrelom Dobra, koje daje vodu Kra-

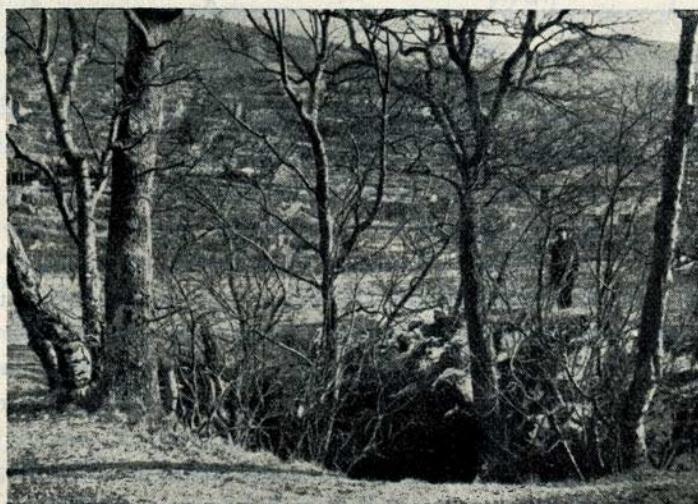

Foto: H. Emili

Rub ponora kod Krasice

ljevici, a u skoroj budućnosti davat će i gradu Bakru, bila povodom, da su zdravstvene vlasti odredile istraživanje ponora. Trebalo je saznati, da li na dnu ponora teče koja vodena žila, odnosno da li postoji koja indirektna veza sa sistemom vrela u Bakru. Ispostavilo se je, da je dno ponora suho. Š pomoći naročite boje (uranin) međutim je dokazano, da u ponor ubaćena voda (20 m^3) ipak dolazi do podzemnih žila vrela na obali. Dva dana nakon ubacivanja pokazala se boja u tim vrelima. Istraživanje su vršili stručnjaci Higijenskog zavoda u Zagrebu i Doma narodnog zdravlja na Susaku.

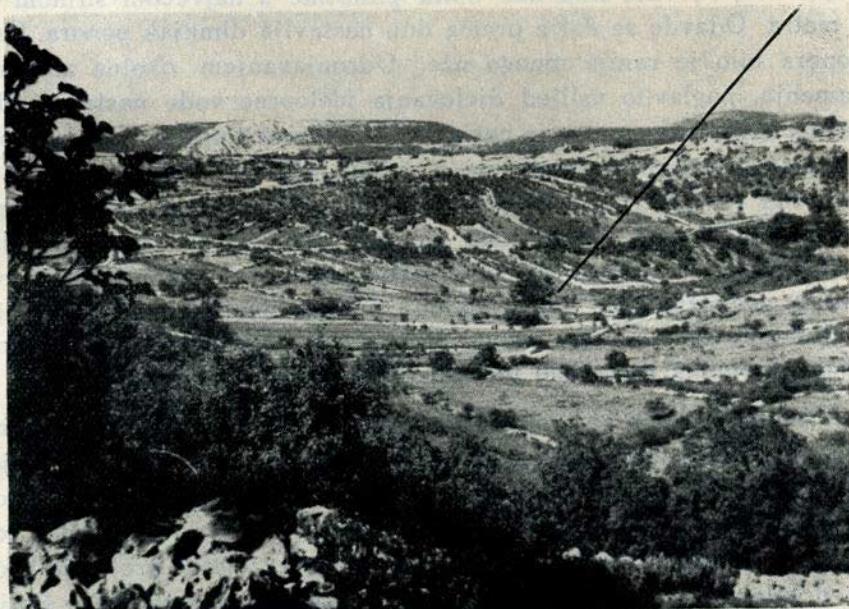

Foto: H. Emili

Položaj ponora u dolini Višnjevice

Povijest ponora ovijena je i tragikom. Ponor je tražio i ljudskih žrtava. Teško je dozнати, koliko je osoba u njemu nastradalo, od kada zja sred livade u Višnjevici. Točnije su poznati slučajevi iz novijega doba. U godinama prije svjetskog rata nesretnim slučajem pao je u nj čovjek. Kasnije se u samoubilačkoj nakani bacila jedna žena. Godine 1920. spustili se po konopu u ponor neki mladići, izbjeglice iz Rijeke, da bi se dočepali gnijezda divljih golubova. Doista smion pothvat! Dvojici je uspjelo da se konopom opet vrate na površinu, ali trećega su izdale snage i on se survao u dubinu. Slični tragični slučajevi bili su povodom, da je ponor našao mjesto i u književnosti.*)

* Franjo Pavešić: Niz ponor. Novela iz primorskog života (1932.).

U koliko se do danas čovjek odvažio, da se spusti u nutrinu ponora, bilo je to više zbog toga, da se izvuku lješine unesrećenih, a manje, da se ustanovi njegov oblik i dubina.

Prijeći ćemo sada na opis ponora služeći se opažanjima prikupljenim prigodom spuštanja dne 24. IX. 1938. godine.

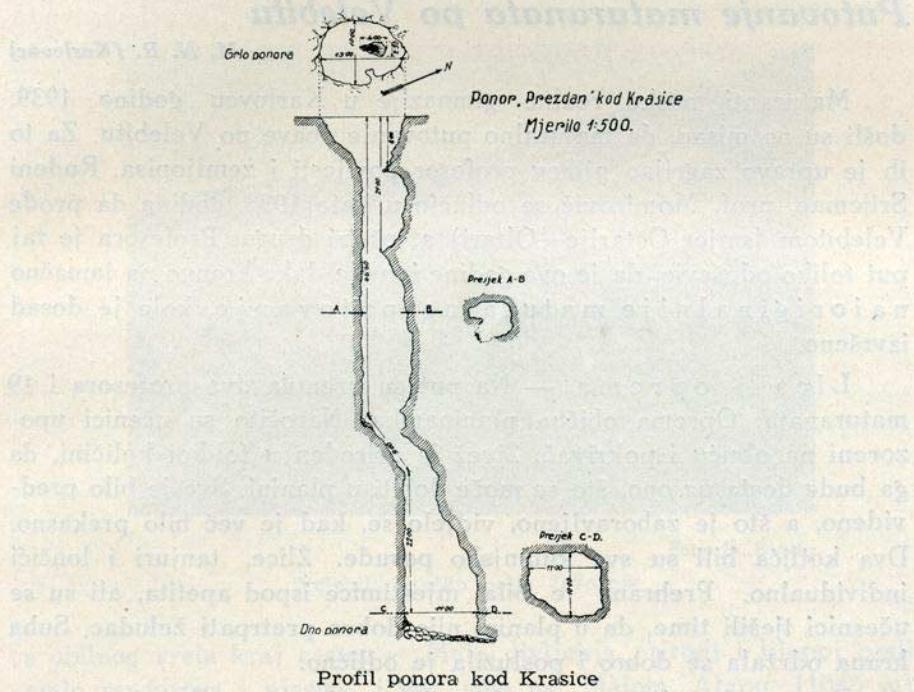
U ponoru možemo razlikovati tri dijela: grlo, dimnjak i dno. Grlo ima oblik lijevka. Gornji rub lijevka je ovalan i mjeri u svom dužem promjeru oko 13 metara. U dubini od 8 metara nailazimo na donji kraj lijevka, koji ima oblik pukotine s najvećom širinom od 4 metra. Odavde se dalje prema dnu nastavlja dimnjak ponora. Grlo ponora bilo je ranije mnogo uže. Odronjavanjem okolne zemlje i kamenja, poglavito uslijed djelovanja meteorne vode nastao je današnji oblik. Odronjavanje nastavlja se i danas i upravo upada u oči, kako se grlo ponora iz godine u godinu sve više širi. Širenje bi se jamačno razvijalo mnogo brže, kada ne bi na samom rubu ponora, sve naokolo, rasla stabla, koja svojim korijenjem zadržavaju zemlju. I upravo po ovoj kruni brojnih stabala, koja strše poput oaze usred livade, raspoznaće se već iz daliine položaj ponora u dolini Višnjevice. Inače na stijenama ovoga lijevka kao i na onima na početnom dijelu dimnjaka nailazimo posvud na gnijezda divljih golubova.

Nakon što smo se probili kroz pukotinu na donjem kraju lijevka, spuštamo se u dimnjak. Jugozapadna stijena dimnjaka, po kojoj klizi konop, kojim smo vezani, sasma je okomita. Tek na 47 m od površine nađemo na malu policu, na koju može čovjek jedva da sjedne. Nasuprot te stijene dimnak se dva puta znatno proširuje tako, da dobijemo dojam, kao da se zapravo spuštamo kroz dvije špilje, koje se nalaze jedna ispod druge, a od kojih je gornja manja a donja veća. Ponjena ima u presjeku oblik potkove, u budući da se spuštamo po jugozapadnom kraku, nije nam moguće ustanoviti oblik južnog kraka.

Ispod police stijena se oko 9 metara spušta koso, da bi niže opet zauzela okomit položaj. Na tu kosinu hvata se mokra zemlja i mulj, iz kojih se diže jak zadah truleži. Tu je dimnjak uzak, da bi se zatim proširio u najnižu treću špilju, koja ujedno sačinjava njegovo dno. Oblik te špilje sjeća nas na nepravilni čunj, čija je uža strana okrenuta prema gore. Stijena, po kojoj se spuštamo, da dosegnemo dno, ponovno je okomita i oko 22 metra visoka. Samo dno ponora ima oblik dvorane, čiji kosi pod mjeri u promjeru oko 10 metara. Dno je zasuto zemljom i kamenjem. Sav taj materijal potječe od odronjavanja grla, a dobrim dijelom i od kamenja, što ga ljudi iz znatiželje bacaju u ponor, da slušaju njegov pad u dubinu. Zidovima,

koji su nekoć služili kao međaši pojedinih seljačkih posjeda u neposrednoj blizini ponora, danas nema ni traga. Ljudska ih je ruka demolirala i pobacala kamen po kamen u ponor. Na dnu ponora nalazimo još granja i dijelova kostura domaćih životinja.

U razini samog dna po čitavoj dužini sjeveroistočnog ruba zja poprečna uska pukotina. Po toj pukotini možemo lako ustanoviti smjer, u kojem se ponor jednom nastavlja, a možda se i danas nastavlja u nutrinu zemlje. Na ovom mjestu mora da se u inače vertikalnom smjeru ponora nalazi pregib, kao onaj kod police na 47. metru

dubine, ali ne tako strm, tako da se tu mogao zaustavljati odronjeni materijal i konačno začepiti taj dio dimnjaka. Slična začepljenja često susrećemo i u ostalim ponorima krša.

Čim smo se prigodom našeg spuštanja dotakli dna ponora, zaželile su nam dobrodošlicu dvije žive mačke. Kod pokušaja, da im se približimo, pobjegle su i nestale u opisanoj pukotini. Ove su nam bijedne životinjice pružile dokaz, da se u smjeru pukotine može daljeći, ali ujedno i dokaz okrutnosti ljudske ruke, koja se nije žaciala da u ponor baci žive stvorove. Padati 50 metara okomito, kotrljati se 9 metara, strmoglavce letjeti dalje još 22 metra i stići na dno živ i zdrav, doista je rekordan skok, koji pravi čast samo mačjem rodu.

Prema rečenome, ponor »Prezdan« kod Krasice je jedan jednostavni vertikalni dimnjak u formaciji krša. Dubok je okruglo 80 metara. Međutim nije isključeno, da bi se odstranjennjem odronjenog materijala sa današnjeg dna dale sondirati još veće dubine.

Ponor u speleoškom pogledu ne predstavlja ništa naročito i ne odlikuje se ni po čemu od ostalih ponora, koji na stotine i stotine zjaju u ovim krajevima i koje je Girometta tako lijepo karakterizirao rekavši, da su prava čeda krša.

Putovanje maturanata po Velebitu

M. N. R. (Karlovac)

Maturanti muške realne gimnazije u Karlovcu godine 1939. došli su na misao, da maturalno putovanje obave po Velebitu. Za to ih je upravo zagrijao njihov profesor povijesti i zemljopisa. Rođeni Srijemac, prof. Momirović se odlučio u ljeto 1938. godine da prođe Velebitom (smjer Oštarije—Oltari) s još tri druga. Profesora je taj put toliko oduševio, da je ove godine i svoje đake krenuo na jamačno **n a j o r i g i n a l n i j e m a t u r a l n o p u t o v a n j e**, koje je dosad izvršeno.

L i c a i o p r e m a. — Na put su krenula dva profesora i 19 maturanata. Oprema obična planinarska. Naročito su učenici upozorenji na obuću i pokrivač. Živež je priređen u tolikoj količini, da ga bude dosta uz ono, što se može dobiti u planini. Sve je bilo predviđeno, a što je zaboravljeno, vidjelo se, kad je već bilo prekasno. Dva kotlića bili su sve kuhijsko posude. Žlice, tanjuri i lončići individualno. Prehrana je bila mjestimice ispod apetita, ali su se učesnici tješili time, da u planini nije dobro pretrpati želudac. Suha hrana održala se dobro i poslužila je odlično.

Piće: voda s limunom, sodom ili s malo vina. Za okrjepu na odmoru ponekad malo vina ili, iznimno, gutljaj rakije. Voda se nosila u maloj ručnoj bačvici i u termos-bocama. Glavni začin: luk češnjak, koji je u planini dobar za mnogo stvari (za bolju probavu, dobar san, za raskuživanje, protiv prehlade, za otvaranje apetita, protiv skleroze; na luk ne idu medvjedi, ni zmije, ni ose; konačno, ko jede luka češnjaka, ima uvijek kod spavanja dosta mjesta . . .).

P r e t h o d n i c a. — Pored priprema izvršenih u Karlovcu krenuo je dan prije jedan član ekskurzije u Gospić i Lovinac, da uredi sve »na terenu«. U Gospiću je sve uređeno, da po silasku s Visočice proradi prihvativa stanica za okrepnu i osvježenje umornih putnika. A u Lovincu je spremljen podvoz do Malog Alana. Uz to

je u Lici nabavljeno domaćeg sira iz ličkih mljekarna, jedna pogača, i posuđena je baćica za vodu.

P o l a z a k. — Grupa je stigla 5. VII. popodne zagrebačkim vlakom. Taj dan je vlak morao u Lovincu stajati nešto preko određenog vremena, jer je trebalo čekati, dok se iskrcala bučna i vesela grupa s torbama, kotlićima, gitarom, mandolinom... Za odmor otislo je društvo, da se umije i da opere noge u Ričici. Dotle je auto teretnjak već bio spremljen. Prije ukrcavanja još jedan pogled u budućnost, — na bilo Velebita od Malog Alana do Vaganskog vrha, — pa zatim pjevajući u Sveti Rok. Tu su posude napunjene vodom

Foto: M. Radeka

Velebit: Kraško polje Javornik

s obilnog vrela kraj ceste. — Malo divljenja prirodi i lijepoj cesti, malo razgovora i pjesme, i već smo na Malom Alanu (1045 m). Zbogom civilizacijo! — Zdravo prirodo!

Slučajno nam se u Lovincu priključio Luka Basa, Dalmatinac, stari planinarski znanac s Dušica. On je na Alanu odmah pošao da traži mazge za prenos stvari do Dušica (jer bilo je toga dosta i izvan torba, ma da je jedan dio zalihe ostavljen u Gospiću, da se kasnije ponese na Srednji i Gornji Velebit). — Čekajući mazge obavljen je pregled obuće, a niko nije bio protiv toga, da se založi malo ličkog sira i pogače. Pogača je razdijeljena i već se pretvorila u ugodnu uspomenu, kad se neko sjeti: »Jaoj, kruh smo zaboravili ponjeti!«. Po planu trebalo je da se nabavi za sve vojničkih hljebova toliko, da potraje dva tri dana. I baš se to jedino zaboravilo. Sad, čačkaj zube, pobratime! — Srećom bila je tu još vreća dvopeka i nekoliko

kila kukuruznog brašna. Kako smo dobivali ponešto kruha i od dalmatinskih pastira na Velebitu, prošli smo dobro i bez svoje zalihe.

Dušice. — Kad su stvari natovarene na mazge, krenuli smo najprije šumskom cestom, pa stazom, pa i bez staze po markacijama prema Dušicama. Staza se opet javlja od Lišćanih bunara. Već u mrak stigli smo na Dušice, visoravan (1350 m) pod Svetim brdom, gdje ima Akademski skijaški dom. Tim se domom nijesmo mogli poslužiti, jer je cijena za konačenje bila preskupa, a čuvar doma g. Japundžić u Svetom Roku nije mogao da nam dade đački popust bez odobrenja centrale u Zagrebu. Zato smo spavali u skloništu HPD i ispred skloništa kraj vatre. Bilo je već nakošenog sijena, navukli smo dosta drva, pa je sve prošlo lijepo, bez teškoća i prigovora. U svanuće donijela je jedna grupa vode iz špilje u jednoj od uvala. Vode za kuhanje ima u bunaru.

Sveto brdo (1753 m). — Ovaj velebitski velikan izgleda najimpozantnije, kad se predveče sav rumen od sunca na zalasku gleda iz vlaka čak tamo od Drniša. Tada se vidi kao velika piramida, kojom završava visoki Velebit. — Sveto brdo je goli, travnati vrh. Mi smo se sa svim stvarima i čestim odmaranjem uspeli na vrh za dva sata. Uspon je olakšan time, što se svakim korakom otvaraju sve širi vidici na more obasjano jutarnjim suncem. — Žrtve: jedan izgubljen nož i jedan slučaj morske, t. j. gorske bolesti. Baš je vođa, začetnik i naoduševljeniji pobornik ovog putovanja, morao otpočeti. Na vrhu je legao u improvizirani šator, uzeo prašak, odspavao, i bio opet zdrav. — Ostali, najprije tihi. Polijegali, pa se odmaraju i gledaju naokolo. Svlače se, izuvaju, sunčaju. Zatim se polako pristupa jelu. Čim su, iza toga, počeli da se dižu, premještaju, skaču, buče, smiju, nadmudruju, — znak je, da su se već odmorili. — S najvećim zanimanjem gledao je sjevernu Dalmaciju naš Zvonko. Još juče je rukom lovio rake u Ričici, — eno tamo dolje, — i jeo onako žive (»jadna životinjo, da znaš tko te jede!« — pala je primjedba), a sad već vidi svoje rodno mjesto. Preko, sa svijetlim prozorima od sunčanog bljeska.

Tu, na Svetom brdu, nas je dostigao i Đuka, koji se juče iskrcao u Gospiću, da se opremi za planinu, noćnim vlakom stigao u Lovinac, i jutros izbio na Dušice uzevši strmi put na Svrdlac...

A naš Luka isprednjačio niz Sveto brdo, da nam nađe mazge za stvari kod pastira na Štirovcu. Kad smo ga ugledali dogledom, gdje nas čeka s mazgama, krenuli smo dalje.

Solila. — Lako je bilo doći do mazga, a još lakše lijepom stazom stići do kolibe HPD, koja se nalazi na Solilima iznad doline Bunovca. Tuda prolazi put iz Like (Raduč—Bunovac) u Dalmaciju

Foto: M. Radeka

Velebit: Pastirski stan Docic

(Ivina vodica i Vel. i Mala Paklenica). — Putem od Svetog brda do Solila stalno je lijep vidik k moru: »Stoji gora do sinjega mora, krš do krša, kamen do kamena, zaliva ih bijesna morska pjena« (M. Car). — Na Solilima spremanje za konak. Upravo, najprije kuhanje toplog obroka, pola ručak, pola večera, — i potraga za vodom. — Ovu kolibu, kao i onu na Strugama, podiglo je HPD Gospić. Ovdje se našao i dobar izvor hladne vode. Treba poći niza strminu putem prema lijevo u gušticu, gdje se na još većoj strmini nalazi vrelo. Nekoliko puta silazile su grupice od kolibe k vrelu po vodu. — A naš Zvonko ovaj put krenuo na vrh grebena, da zapali krijes, da dobije okladu, ako se krijes bude vidio iz Preka. — Spavanje ove noći bilo je ugodnije, jer smo svi bili pod krovom u toploj prostoriji, većina na drvenom ležištu, a ostali na zemlji.

Šetnja na glavni vrh. — U svanuće krenuli smo dalje. Naši jučerašnji mazgari opet došli i donijeli kruha. Poslije toplog doručka krenuli smo lijepom stazom sve pristrancima ponikava, obraslih brezovinom. Kod Malovanskog jezera dočekao nas Mijat Vrkić iz Kruševa, koji svakog ljeta napasa stada u Cesarovom dolu pod Malovanom. Poslije okrepe vrućom ovčjom varenikom jutarnja šetnja se nastavlja. — Čobanima smo ostavili prašaka protiv groznice (malarije), koju donesu odozdo, pa ih muči i na Velebitu. — Nikakvog napora nije nitko osjetio, a najednom se nadosmo na plećatom najvišem velebitskom vrhu, V a g a n s k o m v r h u (1758 m). I sa Visočice, i sa Svetog brda, s druge strane, vidi se odmah jasno ono, što se odozdo s ličke ravnice ili s mora ne vidi, da je ovo zaista

najviši vrh. On je tako pitom i pristupačan, — pasu tu i utovljeni volovi, — da se čovjek i ne sjeća pjesme »Velebite, vilovito stijenje . . .«, sve dok ne dođe do odsječenog ruba prema Lici, gdje se vrh stravično ruši.

S t r u g e. — Jednako ugodno nastavlja se put s vrha pa iznad Babinog jezera i dalje dolje do kolibe HPD na Strugama, kamo smo stigli pred podne. Ova kolika, na prelazu iz Metka u Starigrad, kroz Veliku Paklenicu, opet je plod nastojanja HPD Gospić. Koliba je drvena, ugodnija od one kamene na Solilima. Tavan je popoden, pa smo tu navukli dosta šušnja i spavali opet nešto bolje nego ranije. — Voda je gotovo ispred kolibe na Marasovcu. Da se to vrelo uredi, ogradi i uhvati u cisternu pobrinuo se Dr. N. Narančić, koji je, planinareći ovuda više puta, mnogo patio od žedi ne uspijevajući nikako naći Marasovca. — Sad je sve uređeno i lako pristupačno.

B u l j m a. — Idući od Struga prema moru dolazi se do osamljene visoke stijene, koja se nadvila nad strmim spustom u zapadni krak Velike Paklenice (drugi krak počinje kod Ivine vodice). Ta je stijena Buljma. Vidi se i s mora, kad se ide parobrodom u Obrovac. Koliko je odavde prekrasan vidik na Paklenicu, more, otoče i sjevernu Dalmaciju, toliko jak vjetar stalno dere sedlom. Blizu Buljme su pastirski stanovi, Doci, gdje ima kiseloga mlijeka i domaćega kruha. Mali čobančić Mićo iz Kruševa kraj Obrova, koji ovdje ljetuje, volio bi samo da mu je narodnih pjesama. Pa mu je i obećano da će ih o Božiću dobiti.

Ovih dana vođa je upola ozbiljno češće upozoravao društvo, za koliko se sati može stići u civilizaciju, ako je kome prirode dosta. Do željeznice sa Dušica 3 sata, sa Solila $3\frac{1}{2}$ sata, sa Struga 4 sata. A do parobroda sa Solila 5 sati, a sa Struga 6 sati. Ali svi stisli zube pa izdržavaju (»Jedini je loš utisak, što me rusak žulji«, — rekao je Duro), a kasnije udarili i u šalu s tim »biltenima«.

N a j t e ž i d a n. — Preduslovi: daljina (trebalo je taj dan stići čak u Gojtanov dom), Visočica (ovaj nas je strmi vrh čekao sasvim na kraju puta), stvari (mazgari i Luka su nas napustili, jer im je već bilo predaleko od kuće), umor (poslije tri noćenja u izuzetnim prilikama), vidici (nema ih, jer put vodi između bregova), voda (nema više izvorâ), vrućina (tiho i lijepo vrijeme u dolinama smeta).

Sve je ovo nagovještalo težak dan. Od Struga preko blagog prijevoja između Badnja i Višerujna dođe se na polje Javornik, prema vrhu Javorniku. — Iza kratke šume pružila se brežuljasta visoravan Oglavinovac na putu Počitelj—Razbojna draga —Počiteljski vrh—Oglavinovac—Ribnička vrata—Rujno—Starigrad. Na Oglavinovcu ručak i odulji odmor.

Drugi dio puta toga dana vodio je šumom između vrha Jelovca i Kozjaka. Jednom učesniku bilo je slabo od želuca, pa je to usporilo kretanje, jer se nikad nismo htjeli ni na čas razdvajati. Ipak smo još zarana stigli pod Visočicu. Trebalо je sada, poslije čitavog dana puta, još jednom dobro odahnuti, pa onda uzeti preda se, zapravo nada se, najteži komad, kao krov strmi, besputni, travnati pristranak Visočice i iza vrha čekao nas je opet sličan spust do Gojtanova doma. Uspon je izvršen u mnogo kratkih etapa, lako i dobro. Na vrhu već se hvata mrak! Spuštanje bi bilo zbog strmine i slabe staze nešto sporije, ali ipak lako, da nam nije jedan »spao s nogu«. Stvari su nanovo razdijeljene, dvojica uzeli među se našeg

Foto: M. Radeka

Velebit: Koliba HPD na Strugama. (Pogled od Marasovca)

»spadala«, — koji je inače »u civilu« čuveni sprinter i trkački rekorдер, — pa polako naprijed. Gusti ljetni mrak je bio svuda, kad smo konačno izbili pred Gojtanov dom.

Za služeni odmor. — Nedjelja, 9. VII. posvećena je odmoru. Posla su imali jedino kuhari. Kuhalo se cijelo janje na čorbu, najprije u najvećem loncu, što ga ima u domu, a kad je taj na sve strane procurio, onda u kotlićima i drugim loncima. Ipak je to bio slavan ručak. — To nam je potvrdio i slučajni gost, stari planinar g. D. V. iz Zagreba, o kom smo na žalost mogli čitati kasnije, u novembru 1939., u zagrebačkim novinama u rubrici »Umrli...«

Sutradan već u 7 sati bili smo kod Delukina vrela u Divoselu pod Velebitom. Prvo veliko i jako vrelo poslije Svetog Roka. Južni Velebit bio je za nama. Već ranije naručeni auto čekao je da nas preveze u Gospić, da se ne zamaramo pješačenjem od 2 sata po

užarenoj ličkoj ravnici. U Gospiću je radila i pomoćna stanica bespričorno. Toplo kupanje u poliklinici, brijanje, pošta, šetnje, obilat i vrlo jeftin ručak. Iza podne već smo se vozili prema Oštarijama. Prošavši podalje od Žitnika (A. Starčević) i Smiljana (N. Tesla), kroz Brušane (krasno novo mrijestilište sa ljetovalištem), odmorni i veseli stigli smo brzo na Oštarije (900 m), na cesti Gespić—Karlobag.

I v e v eć č e k a. — Na Oštarijama čekao nas je već s osamarenim paripom Ive, sin Bože Došena, čuvara Đačkog doma na Bačić-kosi. Ljudina Božo vodio je računa o našoj obavijesti, koju je primio pred par dana karlobaškom poštom, pa poslao sina pred nas. — Sa Oštarija na Bačić-kosu ima 3 sata čuvenom Premužićevom stazom. Ugodna šetnja, ako se putem ko ne sjeti da zaboravi fotografski aparat, pa se mora vraćati pô ure hoda, dok drugi čekaju! Ali još uvijek smo za vida stigli k Boži.

Đački dom na Bačić-kosi ima sada i električno svjetlo (vodovod od početka). Na krovu je postavljena mala vjetrenjača, koja daje pogon motoru. Tako noću u krevetu izgleda kao da bruje brodski strojevi, kao da je čovjek na moru.

Za ovaj Đački dom kao ni za onaj na Ograđenici naše škole uopće i ne znadu. Za njih treba više propagande. Do doma se može doći vrlo ugodno autom i to novom šumskom cestom, koja s glavne ceste vodi u Dabre. Sa sedla pod domom, dokle može doći auto, nema ni pun sat pješačenja.

V o j v o d a B o ž o. — Cijeli dan 11. VII. proveli smo na odmoru na Bačić-kosi. Koliko lake, toliko su i ugodne šetnje na okolna brda V i s i b a b u i B u d a k o v o b r d o. Samo uspon na sam Bačić-kuk je »plezalski«, — malo ali opasno, — ali tamo nije niko iz naše grupe išao.

Sutradan, 12. VII., naš Božo pojahao paripa, prebacio pušku preko ramena, pa krenuo na čelu povorke. Ive natovario stvari na drugoga konja, a mi za njima redom: profesor, đaci, profesor. Niko ne istrčava, niko ne zaostaje. Svi smo na okupu, svi u redu, jer nam to »Premužić« omogućuje, i zapovijeda... Božo nas prati na Ograđenicu, da ovom prilikom posjeti svoga nećaka Antu Urbana, čuvara Đačkog doma.

S k o r u p o v a c — V r b a n i pa iznad R a d l o v c a i M l i n i š t a, — pet sati hoda prešli smo lako, u šetnji, bez ikakva napora, osim nešto uspona pod samim domom, ali to dobrim putem. — Dom isti kao na Bačić-kosi. — Popodne kratki izleti na M a t i j e v i č - b r d o i O g r ađe n i k (1600 m); uspon sasvim lagan, jer je dom na visini 1345 m.

Naš Božo malo posjedio, okrijepio se, pa okrenuo s Ivom nazad, da stigne kući još za dana.

Štirovača. — U četvrtak, 13. VII. bili smo već u 9 sati na Štirovači. Ovo je u ideji naš nacionalni park, a u stvari državna pilana. Utile cum dulci!... Dolazak na Štirovaču: u redovima, u korak, s pjesmom. Program: hlađana vodica s bogatog izvora, umivanje na potoku, pranje rublja i čarapa, sunčanje na ledini, šetnje do ponorâ. Sasvim propisni ručak u gostionici. Šef pilane, g. ing. M. Matijašević, izvan službe priznati pjesnik, naš višekratni domaćin, obradovao se ovako ugodnom društvu i vratio se časkom u svoje đakovanje.

Kasno popodne uhvatili smo najprije prečacem cestu na Mrkvištu, jer smo morali misliti na konačenje na Vel. Alanu. Za $2\frac{1}{2}$ sata pjevajući i stupajući u korak stigli smo sasvim lako i ugodno na cilj. Išli smo cestom, koja spaja želj. stanicu Studence s lukom Jablanac, a dijeli Sjeverni od Srednjeg Velebita.

Nikad čovjek ne zna, što ga sve može na putu zadesiti. Tako je i našu mladež zadesila sudbina, da ovaj dan završi pjesmom, svirkom i plesom na terasi cisterne s drugaricama, gimnazijalkama, koje tu ljetuju kod svojih. Voda je i tu bio »dobar postijer«...

Spavalо se u pojatama. Uveče i ujutro divan vidik na čitav otok Rab, obadva puta osvijetljen, samo svaki put drukčije.

Tragom nevidljivih medvjeda. — Jablanac i fjord Zavraticu ugledali smo sutradan sa staze, koja nas je vodila u Sjeverni Velebit, najprije na Rožanski vrh. Dalje staza vodi u vrelne, veličanstvene kukove, gdje smo svuda putem nalazili svježe

Foto: V. Narančić

Velebit: Izvor (i cisterna) Marasovac

tragove medvjeda, kojih ovuda iz godine u godinu ima sve više. Staza neprestano zavija, najprije prema kukovima pa do kukova, pokraj kukova, među kukove, u kukove, uz kukove i na kukove... Tu je već neimar Premužić morao usjeći stepenice. Sve viši kukovi, sve dublje provalije desno i lijevo. Na kraju, na 1600 m visine u kamenitom kukovlju Rossijeva koliba (krov, ležište, voda, vatra). — Prije »Premužića« bilo je od Alana do Rossija 6 sati napornoga veranja (Poljak). Sada smo to lako dosegli za manje od 3 sata (s odmorima).

Taj dan bilo je još toliko vremena, da smo iza obilatog odmora i blagovanja kod Rossijeve kolibe za dva sata lako stigli na večeru i konak u Krajačevu kuću. Putem opet kukovi s još stravičnijim provalijama, ali u obrnutom izdanju, sve pitomije, dok se ne dođe opet u bujnu šumu i zelene livade. Poslije osam dana planinarenja ovi su kukovi značili krasan završetak. Sad je jedina tema razgovora bila, kako ćemo opet do godine u Velebit. Znači, nije dosadilo, nego oduševilo.

Dok je kod Krajačeve kuće čekala večera, na pučini morskoj opraštao se s putnicima stalni i vjerni naš pratilac, otok Pag. Sa Svetog brda vide se njegovi južni rtovi i uvale. S Buljme isto. Sa Visočive takoder. Sa Bačić-kose srednja rasjelina, gdje je mjesto Pag. Sa Ograđenice Novalja. S Alana Pag se utanjio pa upire prstom na sjever. A kod Krajača mu ostao samo sjeverni šiljak. — Gledamo li Zadar i Preko, Pag je tu, a tu je i kad gledamo Crikvenicu, Opatiju i Učku. Sutradan dopodne uspon na Zavižan po runolist. Popodne dalje.

S a s v e c i m a i p o č e l i i s v r š a v a m o . — Velebita smo se dohvatali od Svetog Roka na Svetu brdo, s Velebita silazimo na Oltare i u Sveti Juraj.

Subota, 15. VII., večera i konak na Oltarima kod gospodarice Ane, birtašice. Kod Oltara Velebit prestaje, nastavlja se šumovito Senjsko bilo.

U prvo svanuće dalje cestom u Sveti Juraj, da se dohvativimo mora prije žege. Što bliže moru, to jasnija ona stvarnost iz Uskočkih elegija (S. S. Kranjčević): »Svuda bijeda gola, — siromaštvo svuda, Svuda kamen suhi, kamen od vjejkova, samo gdjegdje mala ističe se gruda — sačuvana znojem, znojem pradjedova«. — To je velebitsko Podgorje, kraj u kom se svijet bori za život tražeći žitka od morskoga dna do vrha planine, kraj iz koga muški bježe na zaradu u goru, na more, u svijet, a žene dotle drže i dom i rod, kako pjeva S. S. K. »Velebitskoj baki«: »Bako moja pogrbljena, po líticam što se vereš, iz pregače zemlju stereš, izmeđ drača i kamena koji krumpir da ubereš, Božjom voljom za vremena!«

A baš takvih smo baka toga jutra sretali pred Svetim Jurjem, gdje se vraćaju iz crkve.

U Svetom Jurju (nedjelja, 16. VII.) najprije na staroslavensku misu, pa na kupanje. Naš kontinentalac Đuro svoje prvo kupanje popratio je primjedbom: »A jo, majo moja, što je more slano! Ni konji ga ne bi pili!«

Senj. — Popodne parobrodom u Senj, gdje je bila velika narodna proslava (16. VII.) a i zavjetna ribarska procesija. Senju S. S. K.: »Ko andela lik stražara kruna kruni čelo tvoje, gdje se Nehaj, slava stara, ponad tebe nadvio je! Ne, moj rode, on slobode nikad nije bio strah! Vijek joj cio vr'jeme vio, pradjedova braneć prah!« — A dotle na obali: »Tiho leži, tiho moje sinje more, posestrimi Istri čipka se na žalih, — Nebo kao čisto krilo golubinje, Vrbniku nad morem krvavo se pali.«

Ma da je u Senju grupi bilo dano »voljno«, ipak su se svi držali na okupu. Toliko je planina zbližila društvo.

Odmor na moru. — Planinarenje, — a to znači putni program, — bilo je završeno. Blagajna je pokazivala ugledan višak, pa je odlučeno da se program proširi odmorom na moru, dok potraje . . .

Odmor je, poslije pohoda Crikvenici, održan u Karlovačkom domu »Jadranske Straže« u Kraljevici, тамо nasuprot gori, о којој V. Nazor пјева: »Stoji Učka kao plot. — Ne znamo, što sve krije, ali osjećamo, da polako iza gore te, jedan dio naše duše mre.« Iz Kraljevice 18. VII. izlet u Bakar, 19.VII. u Vrbik; 20. VII. odmaranje;;; 21. VII. povratak kući u Karlovac.

Deset godina skijanja na Orjenu

Kap. Duro Pany (Zagreb)

24. lječenja 1930. godine uspeo sam se u društvu s drugom g. Oskarom Meixnerom prvi put sa skijama na Orjen, a 14. veljače iste godine ponovili smo taj uspon u društvu s g. Drom Ivom Lipovšćakom, poznatim našim skijaškim pionirom, pa je ovom prilikom Hrvatsko planinarsko društvo, podružnica »Orjen« u Dubrovniku, izvršilo prvi korak oko razvijanja zimskog športa u Dubrovniku, a Orjen je vidio prve skijaše.

Organizaciju provesti nije bilo lako, a posao je bio jednako težak i šaljiv, jer se trebalo probiti kroz hiljadugodišnje predrasude grada Dubrovnika, i ukloniti krive pojmove, te stvoriti idejne i materijalne temelje. U prvome redu trebalo je onaj mali broj prvih interesenata uvjeriti, da na Orjenu uopće imade zimi snijega.

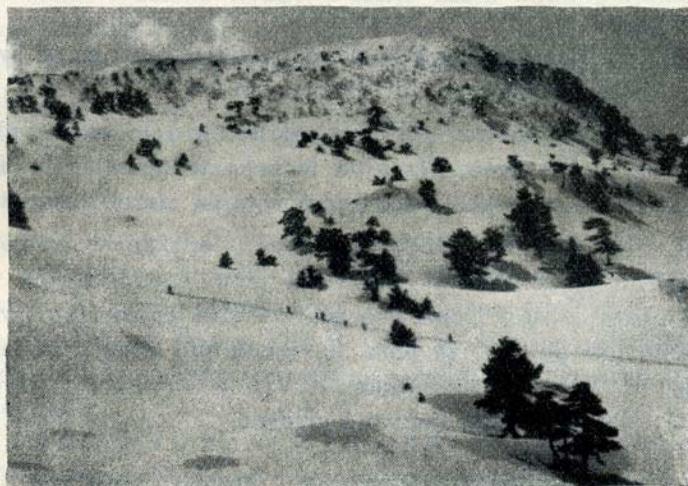

Foto: Barbieri

Jugoistočni dio Orjenske lokve i Goliševac

Naš krug se je međutim počeo naglo širiti i već godinu dana kasnije 15. veljače 1931. upriličili smo prvu skijašku utakmicu juniora na Orjenu, i to u doba, kad su radi pomaganja snijega bile redom otkazane utakmice u Sloveniji i Švicarskoj, dok je na Orjenu tada bilo snijega 2–3 metra. Ta je utakmica dobila zbog toga naročitu važnost.

Tada smo tek sanjali o jednom skloništu na Orjenu, dok smo se mogli sklonuti u žandarskoj kasarni u Vrbanju. Međutim je to sklonište već par godina sada gotovo, a bivša žandarska kasarna u Vrbanju postala je vlasništvo Hrvatskog planinarskog društva i uređuje se za planinarski dom.

Dubrovnik je ostao vjeran svojoj hiljadugodišnjoj tradiciji, pa se je i ovog puta prilagodio stvarnosti, te tako postao novim središtem za zimski šport.

Zapisnik

izvanredne glavne skupštine Hrvatskog planinarskog društva — Središnjice u Zagrebu, održane dne 11. siječnja 1940. u društvenim prostorijama, Varšavska 2a.

DNEVNI RED:

Rasprava i zaključak o likvidaciji nedostataka gradnje Tomislavova doma.

Prisutni: Članovi Središnje uprave: Dr. Šuklje, Plaček, Tropan, Glad, Radej i Veiler, predsjednik nadzornog odbora Pany, te izaslanici Matice: Dr Vladimir Benešić, Stanko Čagljević, Valter Jankovsky, Dr Ljudevit Barić, Dragutin Malivuk, Berislav Petrušić, Ivica Rukavina, Vjekoslav Čubelić, Ernest Krömpler, Geza Šalemon, Marijan Dragman, Dr Ivo Horvat, Rudolf Štefan, Adolf Gomerčić, Dr Duro Karminski, Dr Ivo Lorin, Vladimir Švob i zamjenici izaslanika Matice: Anton Tretinjak, Emil Lazovsky, Slavko Brezovečki, Tomislav Fumić i Viktor Mlinarić. Izaslanici ostalih podružnica nisu prisustvovali skupštini.

Skupštini predsjeda podpredsjednik dr Fran Šuklje.

U 20.30 predsjedatelj otvara skupštinu, pozdravlja prisutne i predlaže za ovjerače zapisnika gg. Rukavinu i Žulića, za skrutatore gg. Čagljevića i Gomerčića, a za članove verifikacionog odbora gg. dr Horvata, Jankovskog i Malivuka, što skupština jednoglasno prima.

Članovi verifikacionog odbora preuzimaju predane vjerodajnice i povlače se na rad. Predsjedatelj za to vrijeme podjeljuje odmor.

Po završenom radu verifikacionog odbora, predsjedatelj određuje nastavak skupštine. G. Malivuk čita pismeni izvještaj verifikacionog odbora, koji predlaže, da se osnaže vjerodajnice prisutnih 17 izaslanika Matice i 5 zamjenika s time, da svaki izaslanik zastupa 19 glasova tako, da je putem izaslanika zastupano 4190 članova. Punomoć podružnice Senjsko Bilo izdanu dr Frani Kušanu odbor prema članu 13 pravila nije mogao uvažiti. Skupština jednoglasno prima izvještaj i prijedlog verifikacionog odbora.

Predsjedatelj čita dopis g. Heinca, koji prigovara sazivu izvanredne skupštine i to s razloga što saziv skupštine nije pravovremeno objavljen u dnevnicima, što poziv nije objavljen u društvenom glasilu, te što je okružnica podružnicama prekasno razasljana.

Predsjedatelj obrazlaže neosnovanost prigovora zbog toga što je bitno, kada je skupština sazvana, a to je bilo na vrijeme. Važno je takodjer i to da se skupština mora održati radi zastare predmeta o kojem se ima raspravljati. Stoga daje na glasanje hoće li se skupština održati ili ne. Prisutni jednoglasno odlučuju, da su prigovori g. Heinca neosnovani, te da se skupština imade održati.

Prelazi se na dnevni red skupštine, pa g. Pany, na poziv predsjedatelja, iznalaže historijat rada na tom pitanju. Spominje izbor i rad anketnog odbora, te zaključak i prijedlog istoga, da se stručnjacima izvan odbora povjeri ispitivanje krivice, zatim zaključak Središnje uprave, da ispitivanje i utvrđivanje odgovornosti povjeri gg. dr Ivi Politeu, kao pravnom i ing. Zvonimiru Vrkljanu, kao gradjevnom cturenjaku. Čita zaključak dr Politea o odgovornosti iz kojega proizlazi, da glavnu odgovornost snose stručna lica iz radnog odbora (gradjevnog odbora), zatim ostali članova radnih odbora, te članovi uprave Središnjice za izvjesno razdoblje. Zatim čita izvještaj g. ing. Vrkljana, koji ustanavljuje nedostatke i odgovornost projektanta i poduzetnika kao glavnih krivaca, a gradjevnog odbora zbog nedostatnog nadzora. Završujući kaže, da je Središnja uprava na osnovu tih mišljenja stvorila

zaključak o sazivu ove izvanredne skupštine, koja treba da donese odluku o utuženju s obzirom na rok zastare, koja počinje teći od 14. siječnja 1940.

Izaslanik g. dr Barić čita svoj govor u kojem spominje, da su on sa još pet izaslanika tražili konferenciju izaslanika, koja je održana 10. siječnja. Prigovara što su toj konferenciji prisustvovali članovi upravnog odbora, te što se nije već ranije postupalo po prigovorima g. Horvata. Pita da li su članovi radnog odbora saslušani i zašto je taj predmet tek sada iznesen pred skupštinu. Potsjeća na prilike pod kojima se je održala prošla skupština Središnjice, osvrće se na ispadanje nekih odbornika iz uprave, podsjeća na izjave dr Kušana i pismeni izvještaj g. Heinca u savezu sa odgovornošću radnog odbora. Mišljenje je da krivoi trebaju odgovarati materijalno i moralno. Predlaže da se ustanove članovi radnih odbora, da se odvoji materijalna od moralne odgovornosti, da članovi radnih odbora podnesu ostavke u upravnom odboru, da skupština izabere odbor, koji će saslušati i ustanoviti krivce, odgovornost i kaznu, te svoj zaključak predati upravnom odboru na izvršenje i konačno, da se gg. ing. Glogolja i Horvat izuzmu od postupka.

G. Pany konstatiра da prema izvještajima stručnjaka glavnu odgovornost snosi graditelj g. Švab. Istiće da je šteta nastala krivnjom graditelja utužena. Iznosi sastav radnih odbora i promjene u osobama. Naglašava, da je radni odbor vršio nadzor vrlo manjkavo i površno, a i administrativni rad istoga bio je manjkav. Čita izjave i prigovore gg. Horvata, Heinca i ing. Glogolje, o manjkavostima gradnje. Podsjeća na izvještaje radnih odbora skupštinama, koji su bili uvijek optimistični. Utvrđuje, da odgovornost uz gradjevnog poduzetnika snose i članovi radnih odbora osim gg. Horvata, ing. Glogolje i Heinca, te upravni odbori, koji su dozvoljavali podnašanje takovih izvještaja skupštinama.

G. dr Horvat čita zapisnik sjednice podružnice Senjsko Bilo od 8. I. o. g., koja u istome izrazuje mišljenje uprave podružnice o odgovornosti gradjevne uprave i traži da se cijeli predmet preda sudu. Iznesao je ovo, da se vidi kako provincija misli.

G. Bedenko kaže, da je izvještaj o gradnji Tomislavovog doma nepotpun, jer se nigdje ne vidi odakle i kako su namaknuta sredstva za gradnju. Znade se da je društvo imalo od osigurnine oko 800.000,—, a troškovi idu na milijune, a da nitko ne pita nije li zbog toga što nije bilo dovoljno novaca stradala gradnja i nastali nedostaci.

G. Veiler ističe, da je u zajednici sa g. Plačekom u nekoliko navrata tražio postavljanje stručnog nadzora u čemu ali nisu uspjeli. Odgovarajući g. Bedenku kaže, da su omi svoj rad na prikupljaju potrebnih novčanih sredstava smatrali svojom dužnošću i za to se ne može tražiti priznanje. Ponavlja, da je nedostacima krivo pomanjkanje stručnog nadzora. Opisuje na koji su način prikupljana sredstva za gradnju. Kaže, da krivica postoji. Sadašnji upravni odbor pogriješio je što nije saslušao sve članove radnih odbora.

Dr Karminski kaže, da stvari treba ispitati objektivno i bez želje za senzacijom. Predlaže da se glasa o prijedlozima g. dr. Barića.

G. Pany čita prijedlog g. dr Tomca iznesen na jučerašnjoj konferenciji izaslanika, koji predlaže, da se tužba za naknadu materijalne krivice ne podnosi protiv nikoga, jer nema izgleda niti sigurnosti za uspjeh tužbe niti naplatu.

Ing. Crnokrak se osvrće na izjavu g. dr Barića, koji je u savezu sa radom prošle skupštine Središnjice spomenuo, da upravni odbor zakulisno radi, te da se opet kapi delegatima podvaliti. Traži da se g. dr Barić izjasni što je time mislio. Dr Barić se poziva na svoje pitanje o ispadanju nekih članova iz uprave.

G. dr Šuklje objašnjava, da je ovaj upravni odbor iznesao pred skupštinu ovaj predmet radi toga, da se ta stvar konačno dokrajči. To je bila njegova zamisao i prijedlog, a njega kod toga nije vodila nikakova zakulisna stvar. Nije htio dozvoliti, da se u društvu kao što je naše povlače ovakove stvari. Zatim odgovarajući g. dr Bariću kaže, da je anketni odbor nakon saslušanja g. Horvata došao do zaključka da preslušanje ostalih članova radnih odbora nije potrebno. Anketni odbor je ustanovio, da krivica postoji i kao nekompetentan tražio je mišljenje stručnjaka o tome, tko je za tu krivicu odgovoran. Na temelju mišljenja i odgovara stručnjaka ima da skupština odluči o daljem postupku protiv članova radnih odbora.

Dr Lorin predlaže, da skupština zaključi, da sudbeni postupak protiv odgovornih lica (a koja su ta odgovorna lica razabire se iz memoranduma dr Politea i iz stručnog nalaza i mišljenja g. prof. Vrkljana), ne bude pokrenut sa strane društva, ne možda radi bezizglednosti uspjeha u parnici, nego jedino iz bojazni, da bi taj postupak značio za društvo nove ogromne izdatke, a nije ni malo vjerojatno da bi se materijalna potraživanja društva mogla naplatiti.

G. Pany ponovno čita prijedlog g. dr Tomca kao svoj, te skupština isti u cijelosti prihvaća i zaključuje: Pošto je uspjeh tužbe protiv g. Švaba dvojben, a tužba protiv odgovornih lica radnog odbora daje još manje sigurnosti za materijalni uspjeh, dok bi naprotiv takova tužba društvu donijela daljnje velike troškove, skupština zaključuje, da se tužba protiv g. Švaba nema proširiti za druge štete, a jednako se nema uputiti tužba protiv odgovornih lica radnog odbora.

Ovaj je zaključak stvoren sa svima protiv glasova izaslanika gg. Dragmana i Rukavine. G. Dragman obrazlaže da je glascavao protiv s razloga, što unatoč ovome zaključku ostaje ljaga na društvu u ovome pitanju i dalje.

G. Pany predlaže dalje, da se Središnjoj upravi stavi u dužnost, da se udruženje graditelja obavijesti o nedostacima i propustima g. Švaba, pa da isto eventualno zametne postupak. Ovaj je prijedlog nakon kratke rasprave jednoglasno primljen.

Predsjednik ističe, da je izaslanik g. dr Barić iznesao takodjer svoj prijedlog o utvrđivanju moralne odgovornosti članova radnih odbora.

G. Plaček se poziva na izvještaoj g. Panya i podsjeća, da je bio pridijeljen radnom odboru privremeno, te je u istome vršio samo administrativni rad bez direktnе veze sa gradnjom. Istiće da je kasnije tajničku dužnost vršio g. Sendjerdji. Potvrđuje navode g. Veilera da je zajedno s nime tražio stručni nadzor.

G. dr Barić primjećuje da g. dr Politeo tereti sve članove radnog odbora jednako. Čitanjem odnosnog stavka izvještaja utvrđuje se protivno. Dr Barić ističe, da hoće da čuje tko je zapravo krivac svemu tome, jer se to iz izvještaja ne vidi. Ponovno predlaže naročiti odbor, koji će saslušati članove radnih odbora i predložiti upravnom odboru krivce s time, da ih isti kazni.

G. Dragman predlaže da se provede postupak protiv stručnih članova radnog odbora.

G. Pany ističe da je anketni odbor saslušao g. Horvata i da je isti kao i ostali naročito istakao kao odgovorno lice g. Sendjerdjia. Ostale članove radnih odbora nisu saslušali, jer su isti svojevremeno dali svoje pismene izjave. Predlaže, da skupština odredi isključenje Švaba i Sendjerdjia, da se gg. Horvat, ing. Glogolja i Heinc izluče od odgovornosti, pa bi prema tome ostali još gg. dr Cividini, dr Prebeg, Vajler, Plaček i dr Freudenreich. Govori specijalno o Plačeku i Vajleru, te konstatira, da se članovima radnih odbora, osim stručnjaka, ne može osim

administrativnih propusta ništa prigovoriti. Predlaže, da skupština konstatira, da su ovi članovi svojim postupkom deprinesli šteti, koja je za društvo nastala, ali nisu za istu krivi niti odgovorni.

G. Gomerčić tvrdi da faktična i stvarna krivnja leži na stručnim licima.

G. ing. Crnokrak objašnjava proceduru sastava proračuna i kontrolu izvršenih radova na temelju koje se vrši isplata. Te obraćune je vršio g. Sendjerđji.

G. Glad upozorava, da je g. Freudenreich bio za svoj rad djelomično plaćen.

Predsjedatelj moli g. dr Barića da ponovi svoj prijedlog o izboru odbora, koji treba da sasluša članove radnog odbora. Isti to i čini.

G. Pany objašnjava potrebu podjele krivice na stručnu i administrativnu. Ponavlja administrativne krivice. Predlaže da se gg. Švab i Sendjerđji isključe, a za ostale da skupština konstatira moralnu odgovornost zbog neurednog rada ostalih članova radnog odbora, da sa žaljenjem utvrdi netočnost izvještaja prošlim skupštinama, a da gg. Horvat, Heincu i ing Glogolji dade priznanje.

G. Čaglijević ističe, da se treba uopće pozabaviti sistemom rada u društvu i Domu. Priključuje se prijedlogu g. dr Barića.

G. Gomerčić se protivi povlačenju na odgovornost ostalih lica, koja bi trebala odgovarati za administrativne grijeske, već se treba ograničiti samo na ustanovljivanje tehničkih grijesaka.

Dr Karminski smatra da odboru treba da odgovaraju svi, a to ne znači i njegovu osudu. Treba preporučiti, da se o toj stvari uopće ne govori izvan redova izaslanika. Predlaže izbor odbora.

G. Glad govori o brizi sadanjeg upravnog odbora, koji nastoji pozivanjem naročitih stručnjaka, da izbjegne nedostatke i štete.

G. Gomerčić se ponovno protivi saslušanju ostalih lica, osim stručnjaka.

G. Veiler predlaže izbor užeg odbora sa zadatkom da u savezu sa nedostatcima gradnje ispita sve članove radnih odbora.

G. dr Benešić se protivi odborima i saslušanjima, jer kad smo se odrekli ustanoviti materijalnu, ne može se ustanovljivati niti moralna krivica. Dopušta pak da se postupa protiv stručnjaka, jer je njihova krivnja ustanovljena. Stoga predlaže, da se ne pokreće postupak za ustanovljivanje moralne krivice.

Predsjedatelj objavljuje, da postoje dva prijedloga i to onaj g. dr Barića, koji predlaže izbor užeg odbora za ustanovljivanje moralne odgovornosti članova radnih odbora i drugi g. dr Benešića, koji predlaže da se ne pokreće postupak za ustanovljivanje moralne krivice. Daje oba prijedloga na glasanje i poziva skrutatore, da izvrše brojenje glasova. Nakon provedenog poimeničnog glasanja primljen je prijedlog g. dr Barića sa 11 glasova, dok je za prijedlog g. dr Benešića glasalo 10 izaslanika, a jedan se je sustegao od glasanja.

Prijedlog g. dr Barića, da članovi radnog odbora, koji se nalaze u sadanjem upravnom odboru podnesu ostavke odbijen je sa svima protiv četiri glasa. Za prijedlog su glasali gg. dr Horvat, dr Barić, Mlinarić i dr Karminski.

Gg. Glad, dr Karminski i Tretinjak iznesli su prijedloge o licima za uži odbor po prijedlogu g. dr Barića. Na kraju je izнесен kompromisni prijedlog, te su u uži odbor izabrani gg. dr Šuklje, dr Benešić i dr Barić jednoglasno s time, da taj odbor imade završiti svoj rad i podnijeti konkretne prijedloge Središnjoj upravi do konca mjeseca veljače 1940. godine.

3/4 TEŽINE

Kneippove

SLADNE KAVE ČINI KARA-MELIZIRANI SLADNI ŠEĆER

U stvari se g. dr. Tomičić i ja potpunoma slažemo, makar polazimo s drugog stanovišta. Po njegovu naziranju ispravni su oni geografski nazivi na Velebitu, kojima se služe Ličani. Mislim, da je ispravnije stanovište, da su svi Hrvati, kao starosjedoci ove zemlje, koji su svojim kulturnim i gospodarskim životom vezani za Velebit, nosioci prave tradicije o pojedinim nazivima. Svaki poznavalac Velebita znade, kako su Primorci vezani za Velebit i to naročito za vrhove. U južnom pak Velebitu dalmatinski Hrvati provode preko ljeta svoje planinsko gospodarstvo. Pitanje je sada, za koje se ja ne smatram kompetentnim, nisu li Dalmatinci i prije ugovora, koji je u zemljšnjim knjigama zabilježen 7. XII. 1887., kroz stoljeća jednako provodili planinsko gospodarstvo u Velebitu, kao što to čine i danas? Odgovor na to mogu dati historičari i etnografi. Moje uvjerenje, da su tu Primorci i Dalmatinci provodili ljeta od nepisane davnine, došlo je do izražaja u mom članku.

U koliko bi mjerodavni stručnjaci iznijeli dokaze u prilog drugoga mišljenja, tada bismo morali ispravnost geografskih naziva na Velebitu prosuđivati po drugim kriterijima. Zasada držim, da možemo polaziti svaki sa svoga stajališta, a glavno je, da se svi slažemo u tom, da je kota 1758 zaista Vaganski vrh, i da je to baš

onaj vrh, pod kojim smo prof. dr. Ivo Horvat i ja našli Rhododendron.

D r. Stjepan Urban.

Hrvatska enciklopedija. — Tokom prošlog stoljeća nastojali su svi, naročito veći i brojniji narodi Evrope da pomognu podizanje svoga prosvjetnog nivoa izdavanjem pregledno i sustavno pisanih enciklopedija ili leksikona, u kojima je ukratko obrađeno sve znanje i vlastitog naroda i čitavog čovječanstva, na praktičan način abecednim redom. Na glasu su enciklopedije i leksikoni velikih naroda Engleza, Nijemaca, Francuza, Rusa a osobito Talijana. Ali i manji narodi nisu u tome radu zaostali pa imaju svoje enciklopedije Madžari, Poljaci, Česi i Bugari.

I kod nas Hrvata bilo je u 19. vijeku pokušaja, da se izda jedna enciklopedija, ali s različitim razloga nije to uspjelo. Tek zadnjih godina dobili smo mali »Leksikon Minerva« (1936.) i »Pedagogijski leksikon« (1939.). Tako uza sva kulturna nastojanja mi Hrvati još nemamo prave enciklopedije, koja bi odgovarala kulturnoj snazi hrvatskog naroda i koja bi — što treba napose istaknuti — sadržavala uspjehe našeg života i rada kroz tisuću godina.

Ovih dana, međutim, izšao je iz tiska sjajno opremljen prospekt, koji najavlju-

je, da ove godine počinje izlaziti velika Hrvatska enciklopedija i da će najdalje u roku od šest godina izići cijelo djelo u 12 velikih svezaka. Naša će enciklopedija obuhvatiti sva područja ljudskog znanja, ali će biti i prvorazredno sredstvo za jačanje hrvatske narodne samosvijesti, za izgrađivanje naše narodne kulture i za socijalno usklađivanje narodne cjeline. Sudeći po sjajnoj opremi prospekta »Hrvatska enciklopedija« bit će luksuzno opremljena, uz stručne članke imat će i odlične ilustracije, tako da neće zaostati ni za najraskošnije opremljenom talijanskom enciklopedijom.

I tako — po prvi put u svojoj povijesti mi Hrvati dobivamo svoju potpunu enciklopediju, koja će nam biti nesamo pomagalo u kulturnom radu, nego će nas dostoјno predstavljati i pred vanjskim svijetom. Ovo djelo ne bi moglo izići, da

nisu političke prilike krenule nabolje i da rad oko enciklopedije ne razumiju predstavnici hrvatskog političkog života, ali uza sve to ovo djelo zahtijeva žrtava i od uredništva enciklopedije i od cijele hrvatske javnosti. I po broju suradnika i urednika, i po duhu, koji će vladati u ovom djelu, »Hrvatska enciklopedija« je opće hrvatsko narodno djelo, zato je dužnost svih Hrvata, da ga pomognu. Svaki je Hrvat pozvan da na ovom djelu surađuje: neko pisanjem, neko propagandom, neko pomoći koje bilo druge vrste. Ovo je djelo svih Hrvata i svi ga Hrvati moraju pomoći.

Sve upute daje Prospekt »Hrvatske enciklopedije«, koji stoji 10 Din, dok ga pretplatnici dobivaju besplatno. Informacije daje: Hrvatska enciklopedija, Zagreb, Berislavićeva ul. 2.

Posjetite naše planine i zimi!

SADRŽAJ: J. Sig mund: Skijaško krstarenje na Čvrsnici planini (sa 6 slika), str. 65. — K a p. D. P a n y: Radostak (1446 m) (s 1 slikom), str. 74. — Dr. H. E mili: Ponor kod Krasice (sa 4 slike), str. 76. — M. N. R.: Putovanje maturanata po Velebitu (sa 4 slike), str. 82. — K a p. D. P a n y: Deset godina skijanja na Orjenu (sa 1 slikom), str. 92. — Z a p i s n i k izvanred. glav. skupštine HPD, Središnjice, 11. siječnja 1940., str. 93. — P r i l o z i: Čvrsnica planina: 1. Pogled na Prenj sa Janjićak vrela, — 2. Težovnica, — 3. Pogled na Malu Čvrsnicu i Čabulju, — 4. Muhanica.

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pretplata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (daci i naučnici plaćaju Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji Din. 5.—. Pretplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Ivan Rengjeo, Križanićeva ulica 4a, — Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko planinarsko društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d., Zagreb, Precobraženska 6. — Za tiskaru odgovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.

ČLANOVI I PRETPLATNICI!

U poslovniči Hrvatskog Planinarskog društva, Zagreb,
Varšavска 2a možete dobiti slijedeća izdanja i plan. karte:

Dr. Josip Poljak:

»PLAN. VODIČ PO VELEBITU« . . . Din. 30.—

Drag. Paulić:

»VODIČ NA PLITVIČKA JEZERA« . . . Din. 15.—

Ing. Jovo Popović:

Dr. Gušić i Cerović:

»DURMITOR — TURISTIČKI VOD« . . Din. 6.—

Hrvatsko Planinarsko društvo:

»HRVATSKE PLANINE« — album . . . Din. 40.—

Ivica Sudnik:

»SAMOBOR« — album Din. 35.—

Radosav Tatalović-Tomić:

»GORSKI KOTAR I.« — Plan. turing
karta 1:50.000 Din. 10.—

Franjo Peyer:

»ZAGREBAČKA GORA« 1 : 50.000

Izdanie: D. Frković Din. 6.—

»SAMOBORSKO GORJE« 1 : 50.000

Izdanie: HPD »Japetić« Din, 6.—

Vladimir Horvat:

»PLAN KARTA ZAGREBAČKE GORE«

Izdanie: D. Erković | Društvo za razvoj i obnovu | Dijel. 2

TOMISLAVOV DOM

HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

NA SLJEMENU (1012 m.) TELEFON 90-55

Tomislavov dom sagradilo je Hrvatsko planinarsko društvo na najljepšem mjestu Medvednice (Zagrebačke gore) neposredno ispod piramide na najvišem vrhu Sljemenu (1035 m). S doma se pruža prekrasan pogled na sve strane.

Tomislavov dom leži usred prekrasnih šuma, ali je tako položen, da ga sunce obasjava od ranoga jutra do zalaza. Na velikoj terasi doma omogućeno je sunčanje čitav dan. Iz doma mogu se vršiti izleti po čitavoj Medvednici.

Tomislavov dom uređen je savremenom udobnošću. U svim sobama je tekuća hladna voda i električno svjetlo. Do doma vodi auto cesta. Autobusna stanica udaljena je od doma 10 časaka laganog hoda. Prvorazredna kuhinja uz umjerene cijene.

Cijene soba:

za članove Hrvatskog planinarskog društva i društava, kojima je priznato pravo reciprociteta:

soba s 1 krevetom od dinara 18.— do dinara 25.—

soba s 2 kreveta od dinara 40.— do dinara 60.—

soba s 2 kreveta i posebnom kupaonom dinara 70.—

za nečlanove dinara 10.— po osobi na dan više,

u sobi s 4 kreveta članovi dinara 10. — po osobi, nečlanovi dinara 15.—

Cijena opskrbe:

3 × dnevno hrana dinara 35.—

5 × dnevno hrana dinara 45.—

Upute daje:

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO

u Zagrebu, Varšavska ul. 2.-a.

Telefon 65-01

Gosti, koji žele u domu boraviti dulje od 3 dana, moraju se dati pregledati po društvenom liječniku, jer se u dom ne primaju osobe, koje boluju od koje zaražne bolesti.